

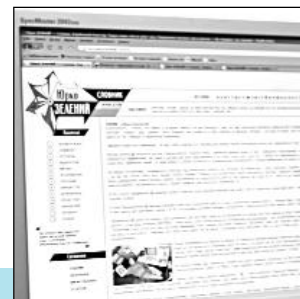

Фото Ксенії Гладішевої

Учасники конкурсу "Шевченко в моєму серці" садять дерево, привезене з Шевченкового краю.

Матеріал про конкурс читайте на стор. 9

МОВА В ІНТЕРНЕТІ

6–7

ШЕВЧЕНКО В НАШИХ СЕРЦЯХ

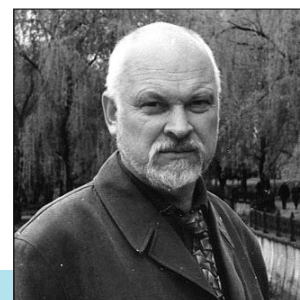
8–9

ВАСИЛЬ КЛІЧАК, НОВІ ПОЕЗІЇ

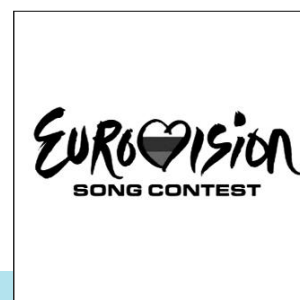
13

"ДОЛЯ" І ДОЛЯ ВАЛЕРІЯ БАСИРОВА

14

КУЛЬТУРНІ НОВИНИ

15

ВИГНАННЯ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ З ВНЗ КРАЇНИ

Відкритий лист до міністра освіти і науки України професора Вакарчука Івана Олександровича

Микола ЛАЗАРОВИЧ, доцент кафедри документознавства, інформаційної діяльності та українознавства Тернопільського національного економічного університету, кандидат історичних наук, заслужений працівник освіти України

Вельмишановний Іване Олександровичу! Звернутися до Вас мене змусила тривога за майбутнє навчальної дисципліни "Історія України", вивчення якої у ВНЗ негуманітарного профілю Міністерство освіти і науки України планує замінити "Історією української культури" (див. *Доповідь міністра Івана Вакарчука на розширеній підсумковій колегії Міністерства освіти і науки України "Мета реформ у вищій школі — якість і доступність освіти" (2 квітня 2009 р.)*). Виникає закономірне запитання: чи можливо повноцінно замінити ціле його частиною? Адже всім відомо, що історія української культури — органічна складова "Історії України". Тому доцільніше було б не переформатовувати вже усталений курс вітчизняної історії, а збільшити кількість годин на його вивчення.

Мотивуючи логіку міністерської новації, Ви, вельмишановний Іване Олександровичу, в статті "Якість освіти і вільна траєкторія студента" в "Українській правді" за 28 квітня 2009 р. зазначаєте: "Доцільно, на наш погляд, замінити у вищій школі вузько спрямований обов'язковий курс "Історія України", який безпосередньо дублює шкільний, на більш фундаментальний курс "Історія української культури", де під словом "культура" слід розуміти не лише мистецьку діяльність чи літературну творчість, а весь спосіб життя ук-

раїнської спільноти, включно з культурою політичною, релігійною, військовою, науковою. Саме такий курс дасть можливість побачити історію української культури у всій її багатобарвності та звивистості, окреслить зв'язки з європейським і світовим контекстом".

Судячи з цитати, наміри Міністерства — благородні. Однак, як кажуть, диявол ховається в деталях. Виявляється, що на вивчення "більш фундаментального курсу" "Історія української культури" виділено аж 72 години (2 кредити) (<http://www.pravda.com.ua/news/2009/4/27/93927.htm>), тоді як на "вузько спрямований курс" "Історія України" нині припадає 144 години (4 кредити). Отже, питання про те, який із двох курсів є "більш фундаментальним", а який — "вузько спрямованим", залишається риторичним.

До речі, чулки про вилучення з навчальних програм вищих навчальних закладів дисципліни "Історія України" ширяться у наукових та педагогічних колах вже не один рік. Попри брак офіційних підтверджень цієї версії, в деяких ВНЗ упродовж останніх років відчутне самодіяльне втручання в навчальні плани та скорочення годин на вивчення історії України. Якщо 1991 р. на цей курс відводили 72 години аудиторних занять, то в наступні роки їхня кількість почала скорочуватися: спочатку — до 54, а потім подекуди до 36 годин. Нині вже є випадки, коли історію України ліквідовують зовсім. Наприклад, у медичних університетах її вивчають лише на окремих факультетах.

А чи потрібна Україні історія? А патріотизм? Переконали, абсолютна більшість українців відповідь ствердно. Тим більш, що ці поняття взаємозалежні, без них будь-який народ приречений на небуття. Та, на жаль, такі, на перший погляд, банальні запитання постали чи не найпекучіше за останні роки. Складається враження, що пев-

ні кола в Україні й за її межами не хочуть, щоб український народ знав правду про своє минуле. Прикриваючись демагогічними фразами, зокрема про те, що історію України вивчають у середній школі, та по-своєму інтерпретуючи положення Болонської декларації, вони рекомендують різноманітним державним інституціям і окремим чиновникам вилучити цей предмет із навчальних програм вищої школи. Так, ректор одного з київських ВНЗ зазначає: "На початку 1990-х у ВНЗ ввели предмет — історію України. Правильно ввели — з урахуванням вимог часу. Тоді у школі цього предмета ще не викладали. А зараз уже добре поставлено шкільний курс, і тому у ВНЗ цього вже не повинно бути" ("День". — 2005. — 3 серп.). Тут до уваги не беруть незіставність форм і методики навчання у вищій і загальноосвітній школах, а також те, що в курсі історії України у ВНЗ головне не фактологічне нагромадження, а концептуальні засади.

Окрім історії України, в середній школі вивчають інші предмети, знання яких згодом удосконалюють у вищих навчальних закладах. Чому ж поглиблення знань з національної історії викликає такий завзяятий спротив? Маніпулюючи положеннями Болонської декларації, українофоби свідомо ігнорують її національну складову, зокрема те, що, на відміну від усталених європейських демократій, які розвиваються століттями, українській новітній державі ще не виповнилося й 18 років. Невже для нас втратила актуальність стара істина: "Той, хто не знає свого минулого, не має майбутнього"? Чи, може, вже не звучать нам усім сувороро пересторогою гіркі слова О. Довженка: "Єдина країна в світі, де не викладалася в університетах історія цієї країни, де історія вважалася чимось забороненим, ворожим і контрреволюційним, — це Україна"?

Закінчення на стор. 10

РЕПРЕСОВАНЕ СУСПІЛЬСТВО

НЕВІДКРИТИЙ МАТЕРИК
Микола КУЛЬЧИНСЬКИЙ, голова Полтавської обласної “Просвіти”, колишній політ’язень комуністичного режиму:

Українські політ’язні — це все ще не відкритий материк, і їхній досвід, інтелектуальну працю досі не засвоїло українське суспільство. Добре, що відзначаємо день політ’язня, бо ці люди були незламні духом. Досить назвати такі імена, як Василь Стус, Валерій Марченко, В’ячеслав Чорновіл.

Ці постаті мають бути в душі кожного громадянина України, бо вони покляли голови на відновлення нашої державності.

Щодо режиму, який існував, починаючи з московської окупації України 1921 року, після поразки нашої національної революції, то він тотально нищив український народ. Не було прикладів в історії, щоб якийсь народ пережив стільки, як український за більшовицького режиму: голодомори, постійні репресії. Мільйони людей вивезли, закатували цвіт українського народу — хлібороби, робітництво, майже вся українська інтелігенція.

І коли все вже мовчало, все здавалося знищеним, коли імперія святкувала перемогу, знаходилися люди, які піднімали голос на захист прав і свобод українського народу, національної ідентичності, культури. Прикро, що досі прекрасні праці філософа, політ’язня Лісового, а також Мариновича, Чорновола, Марченка, Овсієнка і ще багатьох не відомі українському суспільству. Це болить. А це були люди високого духу, високих етичних цінностей. Вони, по суті, врятували Україну від занепаду. І про це треба пам’ятати.

ДЕ ЩЕ ТАК СТАВЛЯТЬСЯ ДО НАЦІОНАЛЬНИХ ГЕРОІВ? МУСТАФА ДЖЕМІЛЬОВ, голова Меджлісу кримськотатарського народу, правозахисник, політ’язень:

Днями масштабно відзначали річницю визволення від фашизму. Але якщо покласти на ваги рівень злочинів комуністичного і фашистського режимів, не думаю, що у фашизм було більше злочинів, ніж

В Україні щойно відзначили День вшанування пам’яті жертв політичних репресій. Чи все робиться в державі й що саме треба зробити для вшанування їхньої пам’яті, для гідної підтримки колишніх репресованих, які живуть серед нас? З цим запитанням наша газета звернулася до народних депутатів України. Ось їхні відповіді.

у комуністів. Голодомор забрав, за різними оцінками, від 5 до 10 мільйонів життів. Етнічні чистки, депортація 13 народів колишнього Радянського Союзу, що цілком можна кваліфікувати як геноцид. Кримські татари лише за офіційними даними за два роки після депортації втратили 38 відсотків населення, а за нашими підрахунками ця цифра наближається до 46 відсотків. Знищення інтелігенції, найвідоміших людей усіх народів, які мешкали на території СРСР, зокрема й російського. Словом, нема такого злочину, якого цей режим не скоїв би. Про це на пострадянському просторі треба пам’ятати, щоб більше не повторилося.

І, звичайно ж, потрібно віддати належне тим, хто боровся проти режиму, хто загинув від нього. На жаль, у нашій країні цього не роблять належно. Наприклад, можна піти на компроміс: прирівняти воїнів українських визвольних сил, що боролися і проти фашизму, і проти комуністичного режиму, хоч би до рівня воїнів радянських військ. Адже якщо воїни Української Повстанської Армії воювали за незалежність України, то Радянська армія, поряд з боротьбою проти фашизму, воювала також проти нашого мирного населення. На жаль, більшість українського парламенту на це не йде. Це щось нездорове. Не знаю жодної країни, яка так ставилася б до своїх національних героїв.

Підростає нове покоління. Воно мало знає про тоталітарний режим, і багато хто легко піддається пропаганді, особливо на тлі труднощів, які переживає країна. Декому здається, що за радянської влади все було добре. Та слід доноси-

ти до людей правду, це сприятиме оздоровленню суспільства.

ПІАР НА ПАМ’ЯТІ ТАРАС ЧОРНОВІЛ, перший заступник голови парламентського Комітету в закордонних справах:

Поминати тих, хто відійшов, ми навчилися, а ще краще навчилися робити на них піар і використовувати їхню пам’ять на свою політичну користь. І дуже боляче, коли люди, про яких дуже добре знаєш, що вони колись були сексотами, кадебістами, садовили інакodomців у тюрми (маю на увазі не 30-ті, бо тих людей ми вже не побачимо в активному політичному житті, а репресії 60—70-х) тепер на цьому роблять піар. Тож насамперед треба відкинути кон’юнктуру за моменту вшанування пам’яті й подвигу багатьох людей.

Я проти формулювання “жертви політичних репресій”. Було багато людей, повагу до яких ми повинні демонструвати і тим, щоб слово “жертви” до них не застосовувати. Мій батько, відсидівши понад 15 років, категорично був проти того, щоб його називали жертвою політичних репресій. Він казав: “Я боровся проти режиму і свідомо на це йшов”. І таких людей серед тих, хто вижив, багато.

Для нас дуже важливо зрозуміти, за що боролися дисиденти, і спробувати хоч трішечки реалізувати їхні ідеї в нинішньому політичному, суспільному житті України. А розказувати, як ми вшановуємо шістдесятників, і робити все навпаки, за тими самими брежневсько-сусловськими схемами — це демонструвати свою неповагу до їхньої пам’яті.

Фото з сайту Президента України

— Пане Тарасе, зараз, на жаль, призупинилося видання 10-томника Вашого батька В’ячеслава Чорновола. Кілька томів вийшло, і поки що все.

— Робота над виданням 10-томника триває, редколегія працює. З певних політичних міркувань мене з редколегії виключили. Але це не означає, що я поза цією справою.

Ось щойно в редколегії надавав консультації про видання “Українського вісника”, інформаційні бюлетені Гельсінкської спілки. Наступні томи активно готують. А проблема в тому, що за гарними словами про шістдесятників і загалом борців за волю України не робиться нічого. Це не такі великі асигнування, і хочеться все-таки, щоб на цю справу кошти спрямувала держава, щоб не вишукувати спонсора, бо в цьому є щось при-

низливе. Хоч людей, які готові підтримати видання, багато.

Свого часу люди з політичного середовища, в якому я тоді перебував, може, десь відчуваючи свій борг перед борцями за Україну, хотіли дати кошти на це видання. Але тоді, на жаль, дехто з редакційної групи виступив проти того, щоб, мовляв, брати кошти у “донецьких”. Вважаю, що це неумудро. Якщо хтось хоче допомогти, це треба заохочувати. А з тих, хто б’є себе в груди і кричить, що вони великі українці, ніхто жодної копійки давати не хоче. Тому найкраще, щоб цю справу дофінансувала держава. У нас стільки грошей іде не відомо на що. Наприклад, Мистецький Арсенал — хороша річ, але це той напрям, який у всьому світі підтримують меценати. Тому державні кошти можна спрямувати на книжкові видання.

ЗА ЯВА ПРАВЛІННЯ ОБ’ЄДНАННЯ УКРАЇНЦІВ РОСІЇ ТА ПРАВЛІННЯ ФЕДЕРАЛЬНОЇ НАЦІОНАЛЬНО-КУЛЬТУРНОЇ АВТОНОМІЇ УКРАЇНЦІВ РОСІЇ

Як стало відомо, 10 травня 2009 р. представники прикордонної служби ФСБ Росії не дозволили в’їзд на територію Російської Федерації першому заступнику голови Об’єднання українців Росії громадянинові України Юрієві Кононенку, який повертався до місця постійного проживання в Москві.

Юрій Кононенко мешкає в Росії з 1961 року, має виданий в установленому порядку дозвіл на постійне проживання та посвідку на проживання. У Москві також мешкають його дружина, донька та батьки.

Представники прикордонної служби ніяк не мотивували свої дії, а лише повідомили, що “компетентними органами РФ в’їзд на територію Росії Ю. Г. Кононенку заборонено”. Будь-якої попередньої інформації про таку заборону не було.

Правління Об’єднання українців Росії та Федеральної національно-культурної автономії українців Росії розглядають такі дії державних органів РФ як політичне переслідування активістів українських організацій Росії та висловлюють рішучий протест.

Правління ОУР та ФНКАУР вимагають від державних органів РФ чітких і зрозумілих роз’яснень щодо заборони в’їзду Юрію Кононенку на територію РФ і негайного скасування цієї заборони.
м. Москва, 14 травня 2009 р.

ФРАНКФУРТ: «САМОБОРОНА» САМОПОЇДАННЯ

Честь і хвала неназваній і вперто “неназваній” працівниці аеропорту німецького Франкфурта з її навіть незрозумілою посадою — чи то стюардеса, чи то контролер. Як чітко, в дусі демократичного і законотворчого Заходу (закон — для всіх один!) вона повелася з авіапасажиром Луценком Юрієм Віталійовичем. Так і належить: що міністр однієї з держав, що німецький бюргер — правила для всіх. Щоправда, є підозра, що старанна фрау чи фройляйн все-таки діяла, враховуючи посаду цього пасажира — не в сенсі вседозволеності, а навпаки. Тобто діяла провокативно, і це перше, в чому можна погодитися з Луценком стосовно інциденту в аеропорту. Проте до німкені нема жодних претензій. Що взяти з людей, включених у сценарії політичних ігор, — чи то стюардеси, чи водії або експедитори сумно відомих КамАЗів.

Не збираюся долучатися до дискусії щодо інциденту, звинувачувати чи виправдовувати Луценка. Тим більш, про що ми, дезінформовані посполити, можемо судити? Врешті, з’ясовують: Генпрокуратура за дорученням Президента, власне службове розслідування веде уряд, створено спеціальну слідчу комісію парламенту. Начебто досить. З’ясує й німецька влада, точніше, вже з’ясувала: правоохоронні органи Німеччини припинили будь-які дії щодо Луценка, не знайшовши в його вчинкові ознак злочину. Вочевидь, німці пропонують нам “зіграти внічию”, цебто вибачити взаємні випадки в тому інциденті й забути його. Що ж, у політи-

ці, в міждержавних відносинах таке можливо. Це не фінальний матч Кубка УЄФА, в якому зустрілися Україна і Німеччина, “Шахтар” і “Вердер”, і цей матч обов’язково мав виявити переможця.

Але є дві речі, про які можна і треба поговорити вже зараз, навіть на стадії розслідування, — те, як повелася наша влада і як повелися наші медіа.

Одразу відкину звинувачення в тому, нібито я на боці Луценка. Навпаки, якщо це була, за його версією, провокація, то звинувачую його в тому, що він став її співавтором. Кому, як не міністрам внутрішніх справ, добре відомо: як тільки посадова особа на службі пред’явила тобі якусь вимогу, її треба негайно виконати, а не розказувати про свої права, здобути тут, у Німеччині, ділами 1945-го. Виконати, цебто залишити термінал, не потрапити на рейс, а вже потім добиватися правди — піднімати хоч і міжнародний скандал, писати ноти протесту, подавати в суд, якщо правда на твоєму боці. Ось що треба було зробити Луценкові, його синові й усій очолюваній міністром делегації. Ось у чому можна звинуватити міністра, який став учасником провокації. Але не більше.

Як же оцінити дії української влади, яка одразу ж, ще до з’ясування обставин інциденту, не просто засудила міністра, а похапливо кинулася робити “організовки”? На найвищих щаблях прозвучали “пропозиції”-вказівки про потребу відставки міністра. На тиждень було заблоковано роботу парламенту — після тритижневих напружених канікул.

Складається враження, що інцидент, поданий як пияцтво і хуліганство міністра і його сина, виявився дуже потрібним. Варто замислитися, кому й чому. А водночас — хто і як подав його електоратові?

Подано інцидент було у вигляді повідомлень у ЗМІ — спершу в німецькій “жовтій” газеті “Більд”, а потім уже густо переказано іншими численними медіа, насамперед українськими, з додаванням нових “версій” і подробиць.

У цих подробицях і вся сіль, тут широке поле діяльності. Можна хоч би що озвучувати! Як, приміром, на телешоу “Свобода слова” від Савіка Шустера. Чого варта, наприклад, така “перлина” журналістики, як “під час інциденту було поранено чотирих німецьких поліцейських”. Ох уже ці дієслівні форми — “було поранено”. Ким, чим? Напишіть чітко, як казав німець Мюллер з відомого телесеріалу, — щоб був підмет і присудок. Хто що робив? Напишіть, що син Луценка, хворий прооперований хлопчина, кинув мобільним телефоном у поліцейських і цим скалічив чотирих із них. Напишіть, хто вдягав (чи не вдягав) на міністра і його сина наручники. Хто кидав (чи не кидав) обличчям на підлогу консула України. Замість цього щедро цитують заяву Посла України в Німеччині, яка вже наступного дня, водночас із “Більд” (!), заявила, що міністр був п’яний і вчинив бійку. І це поширили без медичної експертизи, без досі не пред’явленого відеозапису.

Повернімося до запитання: кому й навіщо це все було потрібне? Схоже, потрібне як елемент наших

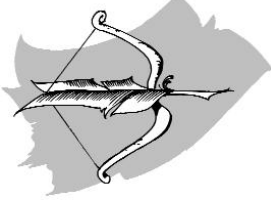
українських політичних ігор. Для всіх політгравців — це нагода піару. Для опозиції — нагода “наїхати” на владу і спробувати таки добитися розпуску парламенту. Для влади — нагода ще раз пересваритися між собою. Навіть Луценко не забув нагадати, що Посол України в Німеччині — не хто інший, як колишня прес-секретар Ющенка. І міністрові трапилася нагода — зайве вскубнути Секретаріат Президента, що він і зробив.

Усі задоволені, мало не раді. Усі у виграші. У програші лише Україна — держава і народ. Бо коли дехто нагадає, що Луценко ще й лидер “Народної Самооборони” і запитусь, чи самообороною були його дії в аеропорту, напрошується думка: як же ми далекі від справжньої самооборони, захисту національних інтересів і гідності! Адже Франкфурт став свідченням не цього, а нашої самогризнечі, самопоїдання. Мало того, що роками демонструємо світові повну безпорадність у захисті співвітчизників по світах, та ще й готові демонстративно виносити на люди свою колотнечу.

Врешті, не новина у світі — п’яні міністри, прем’єри і президенти. Як не новина на забезпеченому Заході чи екзотичному Сході — титуловані корупціонери й злочинці від влади. Усього цього ми бачимо вдосталь. Але навіть коли подібні ситуації абсолютно однозначні, на відміну від франкфуртської, то й тоді такого самопоїдання, як у нас, ще треба пошукати...

Сторінку підготував Петро АНТОНЕНКО

Василь ЧЕРВОНІЙ, народний депутат України чотирьох скликань

Мої родичі, як і більшість українців, боролися з фашизмом як у Червоній армії, так і в лавах УПА. Мені легко говорити на тему війни в будь-якій аудиторії. Але далі терпіти приниження українців через применшення їхнього внеску в очищення Європи від німецького фашизму та Євразії від російського націонал-більшовизму і через прищеплення нам неіснуючих провин за чужі гріхи не хочу.

За 18 років керівники України так і не виробили власної української оцінки ходу війни, її наслідків, внеску українського народу в перемогу над обома агресорами та організаторами війни — нацистами і комуністами. Саме тому підручники з історії для школярів досі подають майже без змін історію війни в радянській, тобто російській інтерпретації, ототожнюючи її з історією так званої Великої Вітчизняної. Багатьом в Україні не хочеться, щоб українці дізналися всю правду про криваві події 1938—1953 років. Бо в цього покоління можуть з'явитися нормальні, а не рабські вимоги до своїх сусідів — колишніх окупантів...

Історію потрібно знати без прикрас. І вивчати її на правдивих фактах, дивлячись на неї українськими очима, а не позиченими у московського чи тель-авівського посла. Бо результатами війни на кістках мільйонів українських жертв й надалі користуватимуться і збагачуватимуться ті, хто розпочав війну, або ті, хто не наважився підняти свою зброю проти двох агресорів.

Історична правда полягає в тому, що Друга світова війна розпочалася не 1941 року нападом Німеччини на СРСР, а 1939-го нападом СРСР на Фінляндію, згодом Естонію, Латвію, Литву, Румунію та Польщу. Перші два роки війни СРСР і Німеччина були державами-союзниками; їхні вожді Гітлер і Сталін симпатизували один одному; червоноармійці й солдати Вермахту проводили спільні військові паради в Гродно, Бресті, Пінську, Золочеві. Берія в газеті “Правда” називав німецький націонал-соціалізм братерською ідеологією. Тому й не дивно, що ця німецько-радянська дружба завершилася так званим пактом Молотова-Ріббентропа, який розв'язав руки агресивній Москві в її намаганнях окупувати величезні території сусідніх держав.

Уже у вересні 1939 року під радянською окупацією опинилася вся Україна. На західноукраїнській землі прийшло не визволення, а терор, розкуркулення і колективі-

зація, арешти та розстріли активістів патріотичних організацій, священників, інтелігенції. Майже 1,2 млн так званих ворогів народу було вивезено в Казахстан і Сибір.

Про це нині мовчать і в Москві, й у Києві. Як не хочуть говорити і про те, що саме українських новобранців часто кидали на німецькі укріплення без зброї, без набоїв, під дулами заградзагонів, аби знищити тих, хто вижив після страшного Голодомору.

Потрібно згадати бездарних і жорстоких червоних генералів, які під час оборони Києва та Харкова здавали в німецький полон мільйонні армії. Немає досі всієї правди про штрафні батальйони, про розстріли комуністами тих, хто втік з німецького полону, про радянські концтабори для тих, хто вже побував у таборах фашистських, про особливу роль СМЕРШу, про енкаведистів, якими була нашпигована кожна війська частина і загони яких було послано в Західну Україну під маскою червоних партизанів для боротьби не з фашистами, а з українськими повстанцями і мирним населенням.

Монголо-татарську підступність і виняткову жорстокість так званих визволителів добре пам'ятають і латиші, й естонці, й поляки, і чехи, й угорці. Радянські “визволителі” згвалтували 15 млн жінок (на території НДР — майже всіх жінок!), 6 млн з яких зробили аборт. Цього не було в британській чи американській зонах окупації. Економіку країн соцтабору (радянської зони окупації) було відкинуто на десятки років назад порівняно з країнами Європи, які опинилися в НАТО.

Усе це — сотні тисяч безневинних жертв. Усе це — гірка правда тієї війни, яка завдала українцям непоправних втрат. За даними англійського історика Нормана Дейвіса, в роки Другої світової війни загинуло 20 мільйонів українців — найчисленніші жертви серед усіх народів світу. За це європейці повинні українцям руки цілувати, пам'ятники встановлювати, а не йти на повідку у ФСБ і Моссаду, звинувачуючи українців у співпраці з фашистами, як цинічно це робить німецька Феміда щодо червоноармійця Івана Дем'янюка, який потрапив у німецький полон.

Так, деякі українці, як і всі європейці, воювали на боці німців (і то не до кінця війни) лише у складі однієї дивізії “Галичина” та двох батальйонів — “Нахтігаль” і “Роланд” (жодним чином не пов'язані з УПА), що налічували загалом не більше 30 тисяч вояків. Натомість цілі держави, такі як Італія, Японія, Угорщина, Румунія, Болгарія, Хорватія тощо були союзниками Німеччини. Кількість поляків, євреїв,

Фото з сайту Президента

УКРАЇНЦІ... ПЕРЕМОЖЦІ ЧИ ЖЕРТВИ ВІЙНИ?

французів, бельгійців та інших окупованих народів Європи, що воювали у формуваннях СС, Вермахту, охоронних, поліційних та інших формуваннях III Рейху, була у кожній європейській нації набагато більшою, ніж згадані 30 тисяч українців. Тепер можна стверджувати, СС та інших військово-поліційних і допоміжних формуваннях коливалася від 800 тисяч до 1 мільйона осіб. Французький історик К. К. Жура стверджує, що їхня кількість — півтора мільйона. Росіянин став вагомою фігурою після німця, що під нацистськими штандартами погодився вести безкомпромісну збройну боротьбу проти Червоній армії, радянської держави та своєї батьківщини. То чому росіяни, по-

ляки чи євреї не сміють їх називати підсобниками фашистів, німецькими прихвоснями, нацистами, колаборантами, а українців дедалі частіше називають фашистами? І це на українських телеканалах! Чи не тому, що ці телеканали належать не українцям?

Невже цього не розуміє так звана українська влада? Не розуміють, бо і Президент, і уряд, і парламент “купилися” на дешеву російську пропаганду і поширюють в Україні чужі українцям ідеї “великої перемоги” так званого радянського народу, отже, Сталіна. Доказ? Простий! Українська влада не вважає за потрібне засудити комунізм і Сталіна так, як 1945-го судили нацизм і Гітлера.

Росія не лише привласнила перемогу над фашизмом, вона використовує цю дату як ідеологічний плацдарм для боротьби з українською державністю і для нової окупації України. Спочатку ідеологічної, інформаційної, церковної, економічної, а згодом і територіальної.

Правда полягає в тому, що після червня 1941 року Україна опинилася в жорнах двох тоталітарних режимів, і особливого вибору в більшості українців під час мобілізації не було. Тому маємо віддати належну шану тим українцям, кого примусово мобілізували до Червоній армії, хто загинув у боротьбі з фашизмом.

Мало хто знає про те, що в когорті Героїв Радянського Союзу — половина українців, як і те, що на 2009 рік в Україні проживає всього 219 тисяч фронтовиків, а так звана Всеукраїнська організація ветеранів налічує аж 3 млн членів. Саме їх, енкаведистів, кадебістів, політруків, народжених після 1927 року, бачимо на парадах, де вже немає фронтовиків, бо їм далеко за 80 і вони ледь живуть на мізерній пенсії, на відміну від вгодованих ветеранів НКВС.

Та найбільша ганьба нинішньої української влади — ситуація, що в Українській державі не визнано тих, хто зі зброєю в руках без примусу, добровільно боровся за неї проти німецьких, російських, угорських, польських та інших окупантів. Українські повстанці — справжні Герої України. Саме їхній безсмертний подвиг приніс Україні омріяну Незалежність. Для українців Друга світова війна завершилася лише 24 серпня 1991 р.

Доки влада не стане українською, доки не вимагатиме від інших країн і народів шанувати українців як націю, що поклала на вівтар перемоги над фашизмом найбільшу кількість жертв, доти в нас не буде сильної національної держави, яку створили, наприклад, євреї саме як жертви війни. Українці — не переможці, а жертви війни, і не менші, ніж євреї. А тому маємо не менше прав, ніж євреї, на створення власної національної держави, де в усіх сферах політичного, економічного, військового, інформаційного, культурного, церковного життя керували б представники корінної нації, яка найбільшою самопожертвою серед народів світу виборолла священне право на національне відродження з попелу війни.

І першим кроком у цьому напрямі має стати відмова від загравання з колишніми неприхованими і таємними організаторами війни та святкування так званого Дня Перемоги за чужими сценаріями. Дні завершення Другої світової війни мають залишитися поминальними, коли всі українці, за християнськими традиціями, молитимуться у храмах та біля могил усіх жертв і всіх учасників війни. В ім'я примирення українця з українцем! В ім'я України, а не її катів, що досі не покаяться!

ДВІЧІ ЗАСУДЖЕНИЙ ДО СМЕРТІ ВІДСВЯТКУВАВ 85-РІЧЧЯ

Єдиний житель хутора Харалуг, що у Корецькому районі, Микола Курчик відсвяткував 85-й день народження. І хоч 85-річчя поступається за віковою значимістю 100-літтю, свято стало не менш пам'ятним, ніж столітній ювілей, і на

нього зібралася багато люду — односельці, рідня, представники влади. Прибув до іменинника і Герой України Юрій Шухевич — син командувача УПА генерал-хорунжого Романа Шухевича. Одним із факторів такої уваги до особи Курчика стала його нелегка доля. Він як політичний в'язень 31 рік 2 місяці й 25 днів відсидів у концтаборах, був двічі засуджений до розстрілу. Втім, вижив усім смертям на зло.

Євген ЦИМБАЛЮК, Рівненська обл.

Уже тридцять років Микола Курчик мешкає у батьківській хаті на хуторі Харалуг. А перед тим, як сам зазначає, пройшов сувору і нелюдську школу випробувань. Уперше до рук чекістів потрапив 1944 року за підозрою у співробітництві з УПА.

— Ці підозри мали підстави, — каже хуторянин, — адже ОУН направила мене на вишкіл, і саме на старій Новий рік — 14 січня 1943-го — я приймав присягу на вірність Україні.

Спочатку займався пропагандистською роботою, розповсюд-

жував літературу. Потім виконував “серйозніші” завдання. Неодноразово в штабі “УПА-Північ”, який дислокувався на Харалужких хуторах, бачив Кліма Савура, добре знав Бульбу-Борозця.

1947 року Курчика засудили до найвищої міри покарання, але невдовзі смертну кару в Радянському Союзі тимчасово скасували, і це врятувало йому життя. Розстріл замінили на 25 років концтаборів.

— 1954 року в тюрмі ми побили кількох сексотів, і знову довелося пройти через суд, — продовжує розповідь Микола Курчик. — Мені інкримінували відразу дві справи: організація

бандитської групи і норильське повстання. Магаданський обласний суд виніс черговий вирок — розстріл. Через 42 дні надійшло рішення Верховного суду — замінити смертну кару на 25 років таборів особливо суворого режиму і 5 років “пораження в правах”.

Так я потрапив у Магаданський політичний табір, де перебував Левко Лук'яненко. До речі, Левко Григорович після здобуття Україною незалежності двічі приїжджав до мене на хутір. Обіцяє видати мої спогади про табірне життя.

Слава Богу, дожив до вісімдесяти п'яти, радію, що Україна незалежна. Щоправда, тоді, у підпіллі й таборах, я незалежність уявляв інакше. Моє нинішнє найзаповітніше бажання — щоб Україна стала українською і щоб у ній зникла більшовицька ідея.

ЧИ ЗВУЧИТЬ НАЦІОНАЛЬНИЙ МУЗИЧНИЙ ПРОДУКТ У ВІТЧИЗНЯНОМУ РАДІОЕФІРІ?

Фото Олеса Дмитренка

Юлія ОВЧИННИКОВА

Приводом для роздумів про вітчизняний радіоефір, точніше, його вітчизняну сутність, стали дані, наведені на нещодавньому брифінгу новообраного першого заступника голови Національної ради з питань телебачення і радіомовлення Андрія Мирошніченка. Він коментував успіхи цієї установи за той час, коли її очолював Віталій Шевченко: "За час його роботи позитивно змінилися найголовніші показники вітчизняного телерадіоефіру. До прикладу, 2004 року частка української мови в ефірі телеканалів становила 60 %, радіоканалів — 26 %, 2008-го ці показники змінилися: телебачення — 89 %, радіомовлення — 85 %. Частка національного аудіовізуального продукту 2004-го в ефірі телеканалів — 41 %, радіоканалів — 28,5 %, 2008 року в ефірі телеканалів — 81 %, радіоканалів — 55 %. Частка творів вітчизняних авторів, виконавців: 2006 року становила 10,3 %, 2007 — 30 %, 2008 — 55 %. Національна рада й надалі працюватиме над тим, щоб український телерадіоефір залишався українським".

Успіхів Національної ради в царині поширення української мови в ефірі не заперечуватимемо. Вона справді зазвучала на радіо за останні роки. Хоч нещодавні звернення деяких телерадіоорганізацій щодо зменшення в їхніх ліцензіях частки української мови з 90—100 % до 75 % трохи нівелювали попередні зусилля Національної ради щодо її впровадження, проте ці зміни в ліцензії не суперечать чинному законодавству. Хоч і є беззаперечним кроком назад від тих зобов'язань, бравши які, ці мовці перемагали на конкурсі.

А ось щодо національного аудіовізуального продукту та творів вітчизняних авторів і виконавців реальна картина далеко не така благополучна. Закон України "Про внесення змін до Закону України "Про телебачення і радіомовлення" чітко визначає норми для телерадіоорганізації України стосовно частки національного аудіовізуального продукту. Стаття 9 "Захист інтересів держави та національного телерадіовиробництва" (п. 1), зокрема, містить таку вимогу: "У загальному обсязі мовлення кожної телерадіоорганізації не менше 50 відсотків має становити національний аудіовізуальний продукт або музичні твори українських авторів чи виконавців". Цей Закон потрактує і саме поняття національного аудіовізуального продукту як "програми, фільми, аудіовізуальні твори, вироблені фізичними або юридичними особами України". З цього я й виходила, ретельно прослухавши днями деякі вітчизняні радіостанції, фіксуючи ті музичні твори, які лунали в їхньому ефірі.

До національних, звісно, зараховувала пісні не лише українською, а й російською чи іншими мовами у виконанні вітчизняних артистів чи створені українськими авторами. Проаналізувати вирішила тільки мережеві радіостанції, оскільки вони ведуть мовлення не в одному, а в багатьох регіонах України. А деякі з них, як, скажімо, "Радіо-5", "Радіокомпанія Гала", "Радіо ONE" чи "ТРК "Класик Радіо" брали на себе зобов'язання транслювати не 50, згідно із законом, а 100 % національного аудіовізуального продукту.

ЗВЕЧОРА ДО РАНКУ — РОСІЙСЬКА ШАРМАНКА

До беззаперечних лідерів трансляції вітчизняних аудіовізуальних творів спершу хотіла зарахувати "Л'Радіо" (ТОВ "ТРК "Радіо Кохання"). В його ефірі, приміром, в перші дні травня звучало справді багато українських і навіть українськомовних виконавців. Але... тільки в будні. У вихідні ця "ідилія" чомусь зникала.

Тому пальмою першості вирішила віддати "Нашому радіо" (ЗАТ "Наше Радіо"), в ефірі якого — майже кожна друга пісня створена в Україні. Наприклад, з 17 до 18 години 7 травня з-поміж інших тут звучали композиції у виконанні Н. Могилевської, Лами, Ані Лорак, Віри Брежнєвої, гуртів "Авіатор" та "ВІА Гра". Шість із 12 пісень принаймні створено чи записано в Україні. Тут і надалі вважатимемо питомо українськими навіть таких виконавців як Віра Брежнєва, Б'янка, гурт "ВІА Гра" чи Валерій Меладзе, хоч стовідсотково українськими назвати їх можна дуже умовно. Але без них результати моїх подальших досліджень були б ще жалюгіднішими.

Чимало українських артистів можна почути і на хвилях "Гала-радіо" (ЗАТ "РК "ГАЛА"). Скажімо, 7 травня з 16.00 до 17.00 тут заспівали Міка Ньютон, Віталій Козловський, Валерій Меладзе, гурти "Пара нормальних" та "Gouache". Це лише п'ять пісень із 16, які пролунали в цю музичну годину, що становить, за нескладними підрахунками, близько 31 %. Заради справедливості зазначу, що у пізні вечірні та нічні години на "Нашому радіо" та "Гала" звучить майже всуціль — не просто український, а навіть українськомовний музичний продукт, що, з одного боку, приємно, з іншого — певне знущання з українців. Адже щоб задовольнити свої музичні потреби, їм доведеться не спати. Але не цей факт — верх блюзнірства щодо корінної нації, а те, про що йтиметься далі.

Спершу я поцікавилась у батьків, кого з виконавців їхньої юності вони залюбки слухали б по радіо. Виявилось, що в молодості вони слухали не лише московський "Маяк", а й київський "Промінь", ходили на концерти не лише Алли Пугачової, Михайла Боярського, "Самоцветов", а й Назарія Яремчука, Василя Зінкевича, Павла Дворського, Левка Дутківського, Лілії Сандулеси, Алли Кудлай, Надії Шестак, тріо Мареничів, дуету Анісімових, Оксани Білозір, Віталія Білоножка, Ольги Макаренко, Олега Кулика, Анатолія Матвійчука, Олександра Тищенко, В'ячеслава Хурсенка, ВІА "Смерічка", "Світязь", "Кобза", "Червона рута", "Ватра", "Черемош", "Водограй", "Краяни", "Ореол", "Жайвір", "Фата Моргана", "Анна—Марія", "Високий замок", "Заграва" тощо. Погодьтесь, не часто їх почуєш нині.

Абсолютні лідери зневаги до творів вітчизняних авторів і виконавців, як виявилось, — радіостанції "Українського Медіа Холдингу". А з-поміж них — "Радіо 5-Ретро-FM" (ТОВ "ТРК "НБМ-Радіо"), слухаючи яке упродовж дня, зауважуєш, що український ретро-виконавець там звучить лише ОДИН раз — після прогнозу погоди. Але трапляється так, що в певні дні чи години музичний ефір цієї радіостанції враз стає не просто українським, а й українськомовним. Певно, керівництво "УМХ" добре поінформоване про те, коли саме їхні радіостанції перевіряє Національна рада. Між тим, в ліцензії "ТРК "НБМ-радіо" читаємо: "Програмна концепція мовлення ТОВ "ТРК "НБМ-Радіо", м. Київ: мінімальна частка національного аудіовізуального продукту (в тому числі власного виробництва): 24 години на добу, 100 %". Те саме записано і в оновлених ліцензіях ТОВ "Фірма "Волинь" та інших радіостанцій, які раніше транслювали на своїх хвилях проект "Радіо ONE", а тепер виходять з позивними "Радіо Алла": "Мінімальна частка національного аудіовізуального продукту (в тому числі власного виробництва): 24 години на добу, 100 %". Проте 7 травня з 14.00 до 15.00 чуємо тут пісні у виконанні А. Пугачової (дві), Ж. Фріске, Л. Агютина, С. Михайлова, Т. Овсієнко, В. Салтикова, Д. Білана, Ф. Кіркорова, К. Орбакайте, лунає кілька західних треків і тільки ОДНА пісня — у виконанні нашої Ані Лорак. Із 13 творів, що прозвучали впродовж години, це становить близько 7,5 % національного продукту.

Повторюємо експеримент з "Радіо Алла" вже 8 травня з 17.00 до 18.00. Тут кращий результат: вже дві пісні з 14 були від українських виконавців — Євгенія Власової та Аріни Домські. Але це ще не найгірший показник з радіостанцій "Українського Медіа Холдингу". Наприклад, на "Європі плюс" 3 травня з 11.00 до 12.00 прозвучала тільки одна пісня українського походження — від Гайтани. А 8 травня з 15.00 до 16.00 — жодного вітчизняного твору. У документах читаємо: "Програмна концепція мовлення ТОВ "ТРК "Європа Плюс Київ", м. Київ: мінімальна частка національного аудіовізуального продукту (в тому числі власного виробництва): 19 годин на добу, 79,17 %". І де вони?

Схожа картина і на "Авторадіо" (ДП "ТРО "Довіра"). 2 травня з 13.00 до 14.00 дві пісні з 13 належали українським виконавцям — Лілу та гурту "Авіатор" (15 %). А 8 травня з 13.00 до 14.00 на цьому самому радіо — повний "вітчизняний нуль", адже спробуйте зарахувати до когорти вітчизняних М. Шуфутинського, А. Свірідову, О. Буїнову, О. Терлеєву, А. Пугачову, М. Боярського, гурти "Любе", "Рок-острова" та кілька англійськомовних треків. Між тим, в ліцензії ДП "Телерадіоорганізація "Довіра", м.Київ

("Авторадіо") мінімальна частка національного аудіовізуального продукту (зокрема власного виробництва) — 15 годин на добу, 62,5 %.

Столичне "Радіо Шарманка" (ПП "Компанія "Нова хвиля", ТОВ "Радіо Шарманка") належить до іншої медіа-структури, проте у своїй нелюбові до вітчизняної музики близька до колег. У її програмній концепції читаємо: "Мінімальна частка національного аудіовізуального продукту (в тому числі власного виробництва): 22 години на добу, 92 %". Але 2 травня з 10.00 до 11.00 в її плей-лісті з 13 композицій тільки дві виконали наші артисти — Л. Кравчук та Б'янка. Інші — неукраїнські: Е. Отрадна, А. Свірідова, "Братя Грим", "Мистер Кредо", ді-джеї Смеш та Пілігрим, "Гости из будущего", "Премьер-министр", "Кометы", "Ода", Ф. Кіркоров. 8 травня з 10.00 до 11.00 — знову тільки дві вітчизняні композиції від гурту "ВВ" та Віри Брежнєвої. Протягом наступної години — знову дві українські пісні від Віталія Козловського й Ані Лорак (близько 15 %). І це на "попсовій" радіостанції, де проблеми з відповідним формату вітчизняним музичним продуктом нема, як, приміром, з українською музичною складовою для радіо "Шансон". Три пісні від українських виконавців пролунали в ефірі "Гарного радіо "Шансон" (ЗАТ "ТРК "Лідер") з 11 до 12 години 2 травня ("Чарівна харків'янка", гурт "ТІК" і Ані Лорак). Три пісні з 13 — це вже 23 %, але аж ніяк не 50!

Приблизно на такому самому, а іноді й вищому рівні щодо "українськості" музичного продукту — радіостанції "1-ої Української радіо-групи". Розважальне Радіо № 1 "Luxx FM Схід" (ТОВ "ТРК Клас") (слухаю із супутника з Донецька) 3 травня з 10.00 до 11.00 запропонувало три пісні з 14 у виконанні А. Приходько, С. Лободи, дуету Потапа і Насті Каменських (21 %), 8 травня з 14.00 до 15.00 — теж три виконавці: Арктика, Білик у дуєті з Бондарчуком та гурт "Пара нормальних". Всеукраїнська радіомережа "Мелодія" (АТ "ОНІКС") 2 травня з 12.00 до 13.00 порадувало навіть чотирма вітчизняними піснями — у виконанні Ю. Войс, Є. Власової, В. Брежнєвої, Софії Ротару (чотири з 15 — це приблизно 26 %). Проте вже 8 травня з 18.00 до 19.00 тільки напівукраїнський гурт "ВІА Гра" захищав честь національного аудіовізуального продукту на хвилі радіо "Мелодія", в програмній концепції якого зазначено: "Мінімальна частка національного аудіовізуального продукту (в тому числі власного виробництва): 17 годин на добу, 70,8 %". Одна ж пісня з 11 за годину — це лише 9 %.

На "Стильному радіо" "Перець-FM" (ТОВ "ТРК "Нота", ТОВ "ТРК "Столиця") 7 травня з 18 до 19 години трое українців — Т. Повалій, Г. Кричевський та В. Меладзе "змагалися" з сімома росіянами: Чілі, Іраклі, С. Михайловим, С. Черняковим, Л. Агюніним, Г. Лепсом і гуртом "Технологія". Три композиції з 10 — це вже 30 %, але... знову ж таки аж ніяк не 50.

Аналізувати ефір ще однієї мережевої радіостанції цієї радіо-групи — Радіо "MFM Station" (ТОВ "ТРК Нова хвиля", ТОВ "ТРК Клас") не стала, адже там лунає лише англійськомовна музика, а англійськомовних українських виконавців можна перелічити ледь не на пальцях однієї руки. Отже, про відсоток національного продукту на цій хвилі можна здогадатися.

А ось радіостанцію компанії "Тавр Медіа" — "Dance radio "Kiss

FM" не аналізувала з іншої причини. Треки там, як правило, без слів, і походження їх визначити важко.

Радіостанція "Русское радио" Україна" (ТОВ "ТРО "Русское радио" — Україна") дала цікаву поживу для дослідження. Хто тут тільки не співав 7 травня з 13.00 до 14.00! І Аллегрова з Лепсом, й І. Крутой, і Ю. Антонов, Алсу та А. Седокова, гурти "Ляпис Трубачкой", "Не пара", "Рондо", "Гости из будущего", "Несчастный случай", "Мираж". Проте честь українського продукту захищали тільки двоє наших виконавців: Верка Сердючка і Тіна Кароль — 14 % української продукції за годину. Заради справедливості зазначу, що вже 8 травня з 19.00 до 20.00 "Русское радио" значно поліпшило результат: Т. Повалій, А. Демідова, В. Меладзе, Тіна Кароль, гурт "Niki-ta" — близько 33 %. Хоч у ліцензії "Русское радио" мінімальна частка національного аудіовізуального продукту (в тому числі власного виробництва): 15 годин на добу, 62,5 %. У "Національній мережі "Хіт-FM" (ТОВ "Телерадіокомпанія "Медіа Маркет", м. Київ) цей показник в програмній концепції ще більший — 19 годин на добу, 79,2 %. Проте, слухаючи ефір 7 травня з 15 до 16 години, зауважує п'ять композицій з 13 вітчизняного походження — у виконанні Ю. Федотова, В. Брежнєвої, Є. Власової, Максими та групи "ВІА Гра". Це 38 %. Повторюю дослідження 8.05.2009 з 16.00 до 17.00. Результат гірший: 20 % (Ю. Федотов, "ВІА Гра" та "Бумбокс" — три пісні з 15).

Заради повноти картини "просканувала" й ефір деяких напівмережевих станцій. Картина така сама невтішна. "Народне радіо" (Підприємство "Радіокомпанія "Супер-Нова") 9 травня 2009 року з 17.00 до 18.00 — чотири пісні вітчизняного походження з 15 (Ані Лорак, Т. Повалій, Т. Гвердцители з піснюю Г. Татарченка "Віват, король" та гурт "Quest pistols") — близько 26 %.

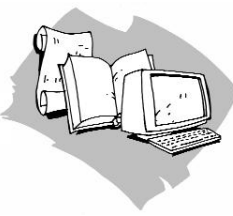
10 травня з 11.00 до 12.00 слухаю "Радіо РОКС — Україна" (ПП Фірма "Лямін"). Формат станції роковий. Здавалося б, чи не весь ефірний час можна заповнити українським матеріалом, адже його в цьому стилі більш ніж досталь. Втім, лише три композиції з 13 — наші: від гуртів "Плач Єремії", "Океан Ельзи", "Скрябін".

"Душевне радіо" (ТОВ ТРК "Київские Ведомости" — телерадіоефір) 10.05.2009 з 12 до 13 години "порадувало" аж двома українськими виконавцями — Таїсією Повалій і Софією Ротару. Могла б перелічити й інших, що співали цієї години, але у них жодного зв'язку з Україною.

"Просто Радіо.О" (АТЗТ ТРО "Радіо.О") слухаю 10 травня з 13 до 14 години. І тільки ОДНА пісня "Океану Ельзи" з-поміж іноземних треків. Наступної години перемікаюся на "Radio Nostalgie" (ТОВ "ТРК "Ностальгія") і не чую ЖОДНОЇ композиції з вітчизняними коренями. Те саме зауважую і на хвилі ТОВ "Мюзік Радіо". І це вже не просто тенденція. Це закономірність.

СВОЇХ СЛУХАЙ УНОЧІ...

Слухати далі вітчизняні станції перехотілося. Просто немає сенсу. В інших часових відрізках ситуація з українською музикою мало чим відрізняється від описаної. Хтось мені закине, мовляв, уночі вітчизняні виконавці звучать більше. Але таке твердження відмовляюся сприймати. Адже інакше як знущанням з українців таке "звучання" не назвеш. Звинувачення у незнан-

ні російськомовної української музики теж відкидаю, адже кожну почути пісню я ретельно за текстом ідентифікувала з допомогою Інтернет-пошуковика. Дізнавшись ім'я виконавця, цікавилась його біографією. І жодного разу не почула на українських хвилях навіть таких російськомовних наших виконавців, як Lamour, Red Fox, Tori Joy, XS, Milos, Katy Manhattan, “Алібі”, “Диверсанти”, “Триши”, “Каблы”, Меріем, Мята, Ніколь, Марта, Макс Баских, Маша Фокіна, Віка Антонова, Асія Ахат, Альона Вінницька, Камалія, Катерина, Ольга Полякова, Ольга Цибульська, Юліана Прадо, Дмитро Клімашенко, Борис Апель, Дантес і Олійник, Макс Гордеев, Наталія Морозова, Юлія Нельсон, “Група 69” чи Тетяна Нельська. Чимало російськомовних пісень і в репертуарі інших українських артистів. Це до уваги “Русского радио”.

Упродовж півгодини легко складаю в програвачі плей-лист з кількох сотень не просто прохідних, а хітових українськомовних композицій, які залюбки слухаю я, мої друзі. Аби тільки було бажання їх знайти. У наших радіостанцій бажання, схоже, немає. Можу запропонувати й низку вітчизняних імен і назв груп для проектів на кшталт “Дискотека 80-х” чи 90-х. Адже в ці роки танцювали не лише під тих російських чи західних виконавців, яких нам пропонують вітчизняні мовці, а й під українських Русю, “Вечірню школу”, “Супердуєт “Канікули”, Сану, Ярину, Олеся Зоряна, Ольгу Юнакову, Юрка Юрченка, Л. Кравчука, Ірчика, Тараса Курчика, Вілена, Карину Плай, під гурти “Ван—Гог”, “Фантом—2”, “Турбо—техно — саунд”, “Аква-Віта”, “Шао-бао”, “Степ”, “The вйо”...

Порадила б власникам і менеджерам вітчизняних медіа звернутися по досвід до Полтавської обласної державної телерадіокомпанії. Яюсь перебуваючи у Полтаві, почула на державній FM-радіостанції цілодобовий ефір, що складався не просто з українських, а лише з українськомовних виконавців. І кожну пісню справді хотілося слухати! Нічого схожого не почуєш у столиці, не кажучи вже про мережевих мовців. Можливо, схожий музичний репертуар є і на інших обласних державних радіостанціях. Проте, як засвідчило моє наступне дослідження, в FM-діапазоні працюють тільки десять обласних радіостанцій — Житомира, Запоріжжя, Луганська, Луцька, Полтави, Сум, Ужгорода, Херсона, Хмельницького і Черкас. Решта звучать або на ультракоротких, або на середніх хвилях, що рівнозначно роботі в порожнечу, адже ці хвилі вже майже ніхто не в змозі приймати.

Ще гірша ситуація з трьома програмами Національної радіокомпанії України. Першу програму в FM-діапазоні серед обласних

центрів можна почути тільки в Луцьку, Кіровограді та ще віднедавна в Севастополі, другий канал “Промінь” — лише в Києві та частково в Ужгороді й Запоріжжі (окремими відрізками на хвилях обласних державних станцій), а третій канал “Радіо “Культура” — тільки в Луцьку. Цілі колективи трьох національних радіоканалів, які активно пропагують національну культуру і, зокрема, музику, теж працюють майже в нікуди. Адже, скажімо, “Промінь” навіть на ультракоротких і середніх хвилях нема, а дротова мережа, в якій він ще залишився, відмирає.

Яюсь колишнього голову Національної ради з питань телебачення і радіомовлення Віталія Шевченка журналісти запитали, чому Національне радіо отримує лише поодинокі ліцензії в FM-діапазоні та й то в невеликих районних центрах. Віталій Федорович переадресував ці запитання до Держтелерадіо і НРКУ. Мовляв, не подають заявок і не освоюють частоти, які вже є (в ультракороткому і середньохвильовому діапазонах). А Національна рада, за його словами, лише видає ліцензії, до того ж, на конкурсній основі. Але на моїй пам'яті — чимало виставлених на конкурс FM-частот в обласних центрах, на які Національна радіокомпанія заявки подавала. Але перемагали на них ті, хто нині, за словами Андрія Мирошніченка, транслює 55 % національного аудіопродукту чи творів вітчизняних авторів та виконавців, а за моїми дослідженнями — від 0 до 30 (у кращому разі) відсотків. Щоправда, в окремі години. Втім, загальною ситуацією з нехтуванням вітчизняною музикою це кардинально не змінює.

До речі, ситуація з майже повною відсутністю Національної радіокомпанії в єдиному нині доступному для слухачів FM-діапазоні гідна розгляду на Раді національної безпеки і оборони України. Адже знайоме з дитинства “Говорить Київ” зараз може почути мізерна кількість радіослухачів. І вже не просто вкрай потрібно, а слід НЕГАЙНО ПРОАХУВАТИ І ЗАБРОНЮВАТИ ДЛЯ ТРЬОХ РАДІОКАНАЛІВ НАЦІОНАЛЬНОГО МОВЛЕННЯ Й ОБЛАСНИХ ДЕРЖАВНИХ РАДІОКАНАЛІВ FM-частоти принаймні в обласних центрах і найбільших районних містах. Адже поділяють, що вільних частот уже не залишилося. Між тим, сусідня Росія активно розвиває державне мовлення в FM-діапазоні, створюючи мережі державних радіоканалів на кшталт “Маяк FM”, “Вести FM”, “Радіо “Культура”, “Юність FM”, “Радіо “Орфей”, “Радіо “Звезда”. Російська музика на їхніх хвилях, звісно, навіть не може обговорюватися. На жаль, чи на щастя, немає в світі жодної країни, де я могла б чи принаймні мала законне право чути в ефірі українську мову, українську музику.

ШАНУЙМО ДАРОВАНЕ БОГОМ СЛОВО

Олена ШУЛЬГА

Напередодні було оголошено, що перші премії вручатиме Президент Віктор Ющенко. Проте, як і передбачав співголова координаційної ради конкурсу Михайло Слабошпицький, він не прийшов. Передав привітання переможцям і організаторам конкурсу, яке зачитав заступник глави Секретаріату Президента Юрій Богущий. Було зачитано також привітання від Прем'єр-міністра України і голови Верховної Ради України. Не прийшли і представники Міністерства культури і туризму України, хоч і обіцяли. Отже, найвищі владні структури чомно відмахнулися від участі в церемонії.

Та ці неприємні “деталі” не зменшили радості переможців, які гордо стояли на сцені одного з найпрестижніших театрів країни. Для наймолодших це була перша велика перемога, насамперед над собою, над буденністю. Не меншою подією перемога стала і в житті доросліших — студентів вищих навчальних закладів, учнів профтехосвіти, ліцеїстів і курсантів військових навчальних закладів. Їх вітали міністр освіти і науки України Іван Вакарчук і президент Ліги українських меценатів Володимир Загорій.

Серед гостей була духовна еліта нації: Герой України Борис Олійник, голова ВУТ “Просвіта”, народний депутат України Павло Мовчан, директор Інституту літератури імені Т. Шевченка НАНУ академік Микола Жулинський, заступник міністра освіти і науки України Павло Полянський, лауреат Шевченківської премії Петро Перебийніс, академік Любов Мацько, речник УПЦ КП єпископ Євстратій (Зоря), член президії НАНУ академік Ярослав Яцків, голова наглядової ради президентського фонду Леоніда Кучми “Україна”, колишній міністр закордонних справ України Анатолій Зленко, народний депутат України Володимир Стретович, директор Інституту інноваційних технологій і змісту освіти Олександр Удод, колишній політв'язень Михайло Косів, донька президента Української Головної Визвольної Ради Кирила Осьмака Наталія Осьмак, донька політв'язнів Ірини та Ігоря Калинців Дзвенислава Калинець-Мамчур, народні депутати, громадсько-політичні діячі, творча інтелігенція. Вони прийшли на свято, бо вважали за обов'язок пошанувати переможців, їхніх наставників, за плечима яких — 5 мільйонів учасників. Адже конкурс імені Петра Яцка — наймасштабніший націетворчий проект, що підносить престиж рідної мови, солідаризує українців усього світу. Тоді свято транслювали “Радіо “Культура” та радіо “Ера”. Вели церемонію наго-

14 травня у Національному академічному драматичному театрі імені Івана Франка відбулося свято рідної мови — урочисте закриття IX Міжнародного конкурсу з української мови імені Петра Яцка.

Фото Ксенії Гладішевої

родження народні артисти України, лауреати Шевченківської премії Наталія Сумська й Анатолій Хостіков.

У містечкій програмі свята — Тарас Компаніченко і гурт “Хореа козацька”, артисти Національного академічного драматичного театру ім. Івана Франка Тарас Постніков і Дарина Мамай, аматорські колективи.

Почесними грамотами Міністерства освіти і науки України та Дипломами Ліги українських меценатів нагороджено вчителів, що підготували переможців, серед яких — представники всіх регіонів України.

Міністр освіти і науки Іван Вакарчук дякував Лізі українських меценатів, усім українцям, які дбають про рідну мову, розвивають її і поширюють у світі. “Мільйони молодих інтелектуалів своєю працею демонструють, що мова живе і розвивається. Приємно вітати найкращих знавців мови. Цього року Міністерство освіти і науки фінансово підтримало конкурс на державному рівні. У подальшому дбатимемо про державну протекцію”, — пообіцяв міністр.

Голова ВУТ “Просвіта” імені Тараса Шевченка, народний депутат України Павло Мовчан, звертаючись до переможців, сказав, що вірить у магнетичну силу слова: “Ви перемогли інерцію, обставини, які перешкоджають утвердженню української мови. Коли ми збираємося разом, створюємо скупчення енергії, виявляємо переможний дух, стягуємо, зживаємо покалічене енергетичне поле рідної мови. Учителі, прищеплюючи любов до слова, перемагають буденщину, додають бар'єри. Разом ми перемагаємо, виповнюємо глибинною історією сьогодення і завтра”.

Промовці не раз згадували добрим словом світлої пам'яті Петра Яцка, українського мільйонера, який казав: “Хочу працювати для України”. Тепер мільйони тих, хто бере участь у конкурсі його імені, несуть дух слова, відчують його красу, смак, своєрідність.

Академік Ярослав Яцків, один із “хрещених батьків” конкурсу, пропонував залучити до нього іноземців, які вивчають українську мову. Він пообіцяв у журналі “Світогляд”, який редагує, запровадити рубрику, де друкуватимуть твори переможців і учасників конкурсу.

Голова наглядової ради конкурсу, секретар ради Національної спілки письменників України Віктор Баранов теж висловив пропозицію. “Пропоную на наступних урочистостях не зачитувати привітань від офіційних осіб — колишніх і чинних. Раз на рік наші державці своєю присутністю могли б благословити патріотичний мовний марафон, який став символом культурного ренесансу. Вони передають через посланців не ними підготовлені тексти. Якщо вони не відвідуватимуть таких свят, рівень конкурсу не зростатиме. Хоч він і так досить високий, хотілося б підвищити його ще, тим більш що для цього є можливість”.

Свято завершилося, вінчаючи закінчення дев'ятого мовного турніру міжнародного масштабу. Окрилені переможці повезли до своїх шкіл подарунки, найприємніші враження, досвід. Тепер живемо в передчутті ювілейного десятого конкурсу. Готуються мільйони юних знавців рідної мови, готуються меценати. Чи знайдуть вони спільну мову із владними структурами, чи знову наступатимемо на традиційні українські граблі?

Федір ШЕВЧУК,

заступник голови район'єднання ВУТ “Просвіта” імені Тараса Шевченка, заслужений журналіст України, м. Бершадь Вінницької області

Маю звичку, слухаючи радіо чи дивлячись телевізор, стежити за мовленням в ефірі. Приємно, коли чую мовця, який поважає і себе, і слухача. Але, на жаль, дуже багато протилежних прикладів. Найприкріше, що рівень мовленнєвої підготовки журналістів багатьох центральних телеканалів (радіоефіру це стосується менше) не просто низький, він карикатурний. І після того, коли чую, як деякі, з дозволу сказати, журналісти, демонструють невігластво, вимикаю телевізор... Не можу змиритися з тим, що знухаються зі слова.

Прикладів — сила-силенна. Чоловіків із прізвищами, які мають закінчення на -енко, -енко, -о, часто роблять жінками, бо прізвищ не відмінюють. Так брати Клички стали

«БАЗАРНИЙ» ПРАВОПИС НА ТЕЛЕЕКРАНИ

братами Кличко, не пощастило і Андрієві Шевченку. А це має знати кожен школяр. Чому ж тоді журналісти вперто не хочуть дотримуватися норм українського правопису? Відповідь, на мою думку, така. У повсякденні вони послуговуються мовою російською, українська ж для них — лише спосіб заробітку...

Колись почав, було, записувати мовні “ляпи” з телеекрана, але через кілька днів облишив цю справу, бо зрозумів, що доведеться протягом дуже короткого часу купувати нові зошити... Щоправда, деякі колоритні приклади зберігся. Ще й досі викликає посмішку закарбований у пам'яті момент, коли ведуча новин на одному з каналів розповідала про те, як деякі громадяни змінюють свої прізвища через їхню... неохочість (вочевидь, неохочирність).

А ось інший приклад обурило. В одній із телепередач показали представника правоохоронних органів Криму, де в титрах на екрані інформували, що це — відповідальний працівник міліції чи прокуратури... Семфіропольської області. Це яким безграмотним треба бути, щоб винести на телеекран таку помилку! Невже той, хто приймав на роботу такого працівника, не розумів, що всі ці мовні й географічні новотвори тиражуються і впливають на рівень довіри до каналу?

А днями на одному з телеканалів переглядав фільм “Сумка інкассатора”. І вже через кілька хвилин мене цікавив не сюжет, а субтитри. Добре знаю російську мову, однак українська — рідна. І не маю жодної потреби в субтитрах, що тільки відволікають увагу від перегляду. На мою думку, вони корисні лише

людям з вадами слуху. А людям небайдужим до краси рідного слова вони нічого, крім роздратування, не дають.

Інша річ, якби переклад був професійним. Натомість — самі недоречності й нісенітниця. Скажімо, російськомовне речення “Он возле частников крутится” перекладали: “Він біля частників крутиться”. Яких частників? Тих, що ростуть на городі? То що — важко було заглянути в словник, де є переклад, — приватник? В іншому місці цього самого фільму чуємо: “Вы за дебилов нас имееете?” А читаємо: “Ви за вибілів нас маєете?” Де взялися “вибілі”? Вже не кажу, що у субтитрах є речення “Слово надається Карпенко Миколаю Миколайовичу”, “голова звеніла” тощо.

І подумалося: задум субтитрування російськомовних фільмів не-

поганим, та втілюють у життя його люди безграмотні, які перетворили добру справу на карикатуру. Вони не володіють ні російською, ні українською. Це — гроші на вітер. Чи не краще було їх використати на підготовку культурологічних передач, передач про культуру мовлення. Адже фільми з такими субтитрами — це профанація, і в такому вигляді непотрібні.

...Щоразу, коли йдемо з дружиною на ринок, звертаю увагу на цінники. Деякі такі колоритні, що не можу пройти повз. Скажімо, “сосіськи”, “жарені мозги” та інші новотвори дали мені підставу зробити висновок про появу нового правопису — “базарного”. Інакше кажучи, все це — витвір “жарених мозгів”. Тож, дивлячись деякі телепередачі та субтитровані фільми, згаду базарних “грамотів” і замислююся: коли ж ми навчимося поважати себе і свою мову? Суржик на телеекрані нам у цьому не допоможе.

Сергій КЛИМКО

ПИТАННЯ ТЕХНІКИ

Інформація як товар давно вже витісняє його матеріальний бік, і цей процес буквалізується у поступі Інтернету. Дедалі більше газет і журналів скорочують свої накладі, а часто зовсім переміщуються у віртуальний простір. Світова фінансова криза пришвидшила цей процес, і багато престижних часописів втратили можливість з'являтися у друкарнях. Проте криза друкованих видань у Старому світі й Америці, прогресуючий епідемічний мас-медіа в мережу контрастує з бумом накладів в Індії, Росії й Україні. Тут розвиток електронного і “реального” ринку преси паралельний.

Майже всі друковані періодичні видання України продубльовано в Інтернеті — щоб розширити читачку аудиторію. Самостійні ж Інтернет-видання набувають дедалі більшої популярності серед читачів передусім завдяки простоті доступу. Принципова різниця між друкованими й електронними виданнями — можливість коментувати останні, що перетворює публікацію на перспективу чи навіть на привід для інтерактивного спілкування між великою кількістю читачів. Такий “плюс”, серед іншого, цілком може впливати на редакційну політику — за умов, коли читачі постійно і масово висловлюють думки просто на “шпальтах”. Окремі видання зобов'язують своїх працівників навіть вести електронний щоденник-блог, який стає окремим інформаційним продуктом. Електронна преса, до того ж, має перевагу в оперативності, майже миттєво публікуючи новини. Постійний доступ до архіву дає змогу відслідковувати генеалогію публікацій, не полишаючи основного тексту.

Проте утримати увагу читача в межах одного видання — складне завдання. Процес читання в Інтернеті зазвичай відбувається у досить хаотичний спосіб, коли читач послідовно переходить перекресними текстовими посиланнями з інших електронних сторінок, а не згідно з визначеною ієрархією. Рухаючись безкінечним лабіринтом веб-ресурсів,

він дізнається дедалі більше інформації з нових джерел.

Україна менше за Центральну Європу й Америку, але активно включена у глобальний процес інформатизації. Пропозиція, що зростає, породжує культуру інформаційного споживання, і це позначається на часі, який користувачі проводять перед монітором. Робота і розваги в одному просторі витворюють новий спосіб проведення часу, що соціологи окреслюють як інфотейммент.

Бібліотека, традиційний центр знання і постійна адреса дослідника, також поступово мігрує до користувача персонального комп'ютера. У світі діє кілька глобальних програм із забезпечення відкритого доступу до книжок й архівів. До цих програм причетна й Україна. Мільйони книжок і документів оцифровують і переносять у мережу. Електронні бібліотеки,

кількість яких постійно зростає, дають змогу мати під рукою величезні надбання людства, полегшуючи працю науковців і шанувальників літератури. До поповнення колекції певних бібліотек може долучитися сам читач, завантаживши власні тексти на їхню сторінку. Вільний доступ до знань — одне із пріоритетних напрямів сталого розвитку людства, спрямованого на підтримку біо- та культурного різноманіття.

Становище знання як такого зі зміною середовища своєї матеріальності, на думку багатьох, також приречене на трансформацію. Знання, які пов'язували раніше з особистістю, школою, маючи носієм певну групу “втаємничених”, тепер, за словами Жана Бодріяра, перетворюються на “інформацію”, позбуваючись особистісних характеристик. У цьому сенсі національна специфіка ве-

ликою мірою втрачає актуальність, стаючи елементом у єдиному полі загальнолюдського прогресу. Тут вона зберігається як орнамент, приємна ремінісценція, все-таки готова до реактуалізації в автентичному середовищі.

Технічний прогрес зумовлює поширення ідей чи, навпаки, ідеї стимулюють і зумовлюють розвиток техніки — питання про суб'єкт історії. Згідно з постмодерністською теорією, об'єднання викриття смерті суб'єкта, техніка слугує нігілістичним знаменником прогресу.

Проте важливо пам'ятати, що електронні (“нові”) медіа — лише спосіб доступу до аудиторії, де слово залишається так само сильним і важливим. Інтернет — нейтральне середовище поширення ідей, і лише від людини залежить його спрямування і наповнення.

«ІНФОРМАЦІЙНІ ВЕЛЕТНІ» — РІДНОЮ МОВОЮ

Олена ТУНІК

Помилковою буде думка, що в Інтернеті бракує українськомовних матеріалів. Історія, культура, побут, мистецтво, наукові праці вітчизняних учених — далеко не повний перелік тем, які можна вивчити завдяки всесвітній мережі. Ще наприкінці ХХ ст. годі було шукати такі речі в Інтернеті, нині — зовсім інша ситуація.

Серед українськомовних джерел інформації першість належить “Вікіпедії”. Зараз цей портал відвідує величезна кількість користувачів. Зручність та особливість “Вікіпедії” полягає в тому, що кожен може редагувати статті, додавати власні матеріали. Тож “Вільна енциклопедія” — це перший довідник користувача. Проте не слід думати, що вся інформація “Вікіпедії” беззаперечно достовірна. Послугуючись нею, перевірте факти за друкованим джерелом.

Є багато інших сайтів, де достовірність та обсяг інформації про українську культуру й історію значно більший. Один із них — “Ізборник” — історія України IX—XVIII ст. Першоджерела та інтерпретації — проект електронної бібліотеки давньої української літератури. Бібліотека — добірка електронних книжок і текстів, об'єднаних тематикою й ідеєю. Ідея проекту — прагнення зібрати якомога більшу кількість творів української писемності не просто як випадковий набір текстів різних часів і авторів, а на тлі цілісного культурно-історичного процесу, де ставала б зрозумілою єдність, спадковість і тотожність української літератури, попри очевидні розриви в мовному коді.

Бібліотека поділяється на розділи, основний — “Літописи”. Тут зібрано хроніки, історичні документи не лише в перекладі чи розшифровані, а й мовою оригіналу.

Розділи “Історія” та “Літературознавство” подають довідкову інформацію про концепції, моделі й рівні дослідження українського культурного, літературного й державотворчого процесу. Монографії Наталі Яковенко, Зенона Когута, Леонтія Войтовича й інших авторів дають змогу поглянути на українську писемність із широкого історичного контексту, усвідомити літературний процес крізь призму сучасного розуміння минулих політичних подій.

Наукові праці на тему історії української літературної мови включено в розділ “Мовознавство”. Розділ “Політологія” представлений роботами на теми нації, націоналізму, державності.

Художню літературу й додаткові тексти можна знайти в розділі “Бібліотека”. Тут є історичні мапи, граматики та лексикони і ще дуже багато цікавих матеріалів.

Чудове джерело інформації — сайт “Бібліотека української літератури”. Тут зібрано народну творчість, літературу, критику, енциклопедії, крилаті вирази, словники, шкільні твори та ще багато іншого.

Проте всі ці “інформаційні велетні” можуть і не містити того потрібного й найцікавішого, що ви прагнете знайти. Дуже багато світових бестселерів із психології, філософії, економіки, менеджменту тощо є лише в російському перекладі. У навчальних програмах для школярів, студентів прописане вивчення таких праць. Тому доводиться брати матеріали, які є. А дублювання таких робіт українською мовою — рідкісне явище. Тож є можливість власного перекладу.

Присутність в Інтернеті — імідж країни в інформаційному й культурному просторі. Але варто пам'ятати, що його не слід ототожнювати з поширеністю у світовому просторі національної мови. Позитив — саме представлення інформації про національну спільноту якомога більшою кількістю мов.

В українському Інтернеті активно висвітлюється діяльність багатьох громадських організацій. Не виняток і Всеукраїнське товариство “Просвіта” імені Тараса Шевченка. Офіційний сайт товариства, титульну сторінку

якого бачите на світліні, можна знайти за адресою: prosvitjanyp.org.ua

Також у всесвітній мережі функціонує ціла низка додаткових просвітянських порталів. Серед них уже добре відомий на-

шим читачам сайт “Слова Просвіти” — slovoprosvity.org.ua, Київського обласного товариства “Молода Просвіта” — molodaprosvita.at.ua, Полтавського обласного об'єднання ВУТ “Просвіта” — www.prosvita.poltava.ua тощо.

Євген БУКЕТ

УКРАЇНЬСЬКА БЛОГОСФЕРА

Блог (від англ. *blog, web log*, “мережевий журнал чи щоденник подій”) — це веб-сайт, головний зміст якого — записи, зображення чи мультимедіа, що регулярно додаються. Для блогів характерні короткі записи тимчасової значущості. **Блогерами** називають авторів блогів. За версією газети “Вашингтон профайл”, першим блогером вважають сторінку Тіма Бернса-Лі, де він із 1992 року публікував новини. Широке використання блогів почалося в 1996-го. У серпні 1999 р. комп'ютерна компанія “Pyra Labs” із Сан-Франциско відкрила сайт Blogger. Це була перша безплатна блогерська служба.

Термін “блогосфера” з'явився 30 грудня 2001 року. Блогосфера позначає сукупність усіх блогів як спільність чи соціальну мережу. Українські сотні тисяч блогів зазвичай тісно пов'язані між собою, блогери читають і коментують одне одного, посилаються одне на одного, і так створюють власну субкультуру. Блогосфера — важливе середовище вивчення суспільної думки, її часто враховують в академічних і неакадемічних роботах, що досліджують сучасні глобальні соціальні тенденції.

Нині найбільший сегмент українськомовного Інтернету — саме мережа віртуальних щоденників і візитівок. Найпопулярніша платформа серед українських блогерів — LiveJournal. За даними компанії СУП, яка опікується сектором “кириличних” країн на LiveJournal, кількість українських блогів — близько 100 тисяч. Є блоги на інших платформах — англійськомовних та російських (Blogger.com, LiveInternet.ru, Diary.ru, Mail.ru); спільнота standalone блогерів; кілька спільнот на українських блогерських платформах (Bigmir.net, Meta.ua, Hibellogger.net).

Серед українських Інтернет-видань поширена практика створення блогів для авторів та відомих людей — власні блоги відкрили “Українська правда”, “ЛігаБізнесІнформ”, “Кореспондент”, “Новинар”. Окрему блогерську платформу для прихильників створила політична сила “Народна Самооборона”. Є і деякі блоги — “iBlog” наприклад, про Інтернет українською мовою.

У травні 2007-го започатковано проект Blogogaeader — перший в українському Інтернеті, що ви-

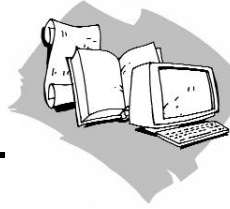
світлює українську блогосферу: головні події й новини. Він знайомить із цікавими блогами, блогерами, сайтами й сервісами. Так, за підсумками 2007 року, загальна кількість сайтів в українській блогосфері становила 122 тисячі, проте з них лише 9 тисяч українською мовою, стільки само — російською, інші містили публікації кількома мовами.

Переважає більшість дослідників цього явища схильється до думки, що повноцінна українська блогосфера поки що перебуває у стадії зародження. Для неї характерні відособленість блогерів одне від одного, слабкі комунікаційні зв'язки, величезне кількісне зростання блогів і, як наслідок, — переважання приватних щоденників над тематичними.

2008 року зростання кількості блогів скоротилося. Причиною стало ще одне ноу-хау 2008-го, яке означило нові тенденції в українському Інтернеті: соціальні мережі. Їхня хвиля, точніше, цунами, наскочила на уанет і поглинула значну частину аудиторії. Російські “Однокласники” та “В контакті” вдарили першими, забравши майже всіх користувачів

(перша — старших, друга — молодших), а після цього друга хвиля вдарила “Конектом”, “Profoe” тощо. Соціальні мережі захопили українську аудиторію. Це і стало однією з причин зменшення кількісного зростання блогосфери — ті, що не мали блогу, захопилися соціальками, а ті, хто його мав, постав перед вибором: і те, і друге, чи лише щось одне?

Чи існує нині українська мова в Інтернеті? Безперечно! Якщо ще наприкінці 90-х років минулого століття її там майже не було, то зараз можна вільно знайти будь-яку інформацію українською. Однак перевага російської відчувається. Згідно зі статистичними даними, кількість українськомовних блогерів та інших наповнювачів “всесвітнього павутиння” в Україні вже наздоганяє російськомовних, а їхня активність у 2,5 раза вища. Це означає, що за наступні п'ять років українськомовний простір майже повністю покриє потреби користувачів нашої країни. А ще ймовірнішою буде така перспектива, якщо в державі нарешті з'являться українізоване програмне забезпечення та закон про державну українську мову.

ЮРКО ЗЕЛЕНИЙ: МІТЬ ІЗ МОЇХ НОВОТВОРІВ ХОЧ ТРОЄ СЛІВ»

Сьогодні можна почути фразу на кшталт “Новинарі у своїх осідках за верстаками”. Що це? Це про журналістів, які працюють в офісах за комп’ютерами. Тільки мовою Юрка Зеленого. Він має власний словниково-мовний сайт в Інтернеті, чи то “іменку у всемережжі”, що містить словник оригінальних словотворів, запропонованих до користування.

Нещодавно Юрко завітав у гості до нас, новинарів, щоб поділитися думками.

— Не я розпочав створювати нові слова на ґрунті сталого лексикону. У 20—30-ті роки минулого століття жили люди, яким була властива “іраціональна воля”, тобто творили вони не заради грошей і слави. І плідно займалися розвитком мови. А я виріс в оточенні розмаїтих мудрих машин. Свого часу, коли почав освоювати верстак (комп’ютер), то зіткнувся з тим, що все — малозрозумілою мені англійською мовою. Тож користувачеві доводиться вивчати не лише програмне забезпечення, а ще й мову, позаяк англійською він, як правило, володіє у межах середньостатистичної радянської школи. Це дуже складно і гальмує перебіг навчання. Ось я й дізнався, що існують спільноти, які українізують програмне забезпечення. Почав вишукувати українізатори, ставити собі на машину, і перше, що впадало у вічі — вони переповнені словами, які або є кальками з російської, або транслітерацією з англійської.

Через всемережжя дізнався, що люди списи ламають над тим, як перекласти певне слово. І складалося враження, що вони навіть не підозрювали, що в нашому словниковому запасі є відповідники. Наприклад, досі можна почути суперечку, як правильно перекласти “attachment” — “додаток” чи “прикріплення”. А в українській мові є чудове слово “долучити”. Тож мені захотілося виправити становище. Нічого особистого, лише прагматизм. Якщо ми це робитимемо, то зможемо прискорити

процес освіти, а я дуже хочу, щоб нація була освічена.

— Але ж, пане Юрію, ми всі вживаємо іншомовні слова, добре знаємо їх і любимо.

— Ми їх і вживатимемо. Але потрібні зміни на системному рівні. Питаю у мовознавців, яке новостворене слово увійшло у загальний вжиток за останні 20 років. У вузькогалузевій термінології їх майже немає. Тож за 20 років наша улюблена солов’їна мова не народила жодного слова. Новотвори існують лише в надзвичайно вузьких колах, на рівні вузьких спільнот.

Хочу, щоб людина, яка вперше сідає за комп’ютер, користувалася клавіатурою, на якій було б написано не “enter”, а “ввід”, не “page up”, а “догори” тощо. За всієї моєї ненависті до совка, я застав час, коли існували російськомовні клавіатури.

Нині є програмники, не гірші за іноземних, але вони обслуговують не власний ринок, а закордонний. Коли український програмник щось розробляє, спочатку створює англійськомовну оболонку, а потім — українське оздоблення. Між тим, техніка розвинулася вже настільки, що користувач за всіма її функціями не встигає. Тож спростити її сприйняття вкрай важливо.

За 20 років чехи, словенці, латвійці, ісландці створили все, що стосується верстакового забезпечення. В Ісландії є інститут, який над цим працює. Мобільний зв’язок ісландці називають ідіо-

Фото Ксенії Гладішевої

мою, що означає чарівну нитку, за допомогою якої спілкуються феї. А між тим країна з 300 тисячами населення — це як Тернопіль з навколишніми селами. Невже вони вправніші, ніж ми?

— Чи плануєте друкувати словники?

— Словник, виданий на папері, вже на мить виходу, ще не втративши запаху фарби, морально старіє. Мова має бути живою. А популяризація моєї теорії прийде, коли всемережжя буде в кожній хаті. На мою думку, словники тільки поршуться. Усім знайомим кажу: якщо ставитесь до моєї теорії прихильно, візьміть з моїх напрацювань хоч троє слів у вжиток. Але вживайте їх усюди й так, щоб було зрозуміло. Лише це матиме користь.

— Як доля підвела Вас до такої дивацької, як вважає більшість людей, захоплення?

— Народився я в Чорткові Тернопільської області. Син військового, який служив у різних містах, майже 10 років мешкав у Чехії як представник окупантської країни. Старші класи, технікум, інститут — у Тернополі.

У Києві я з 2001 року. Тобто сти-

кався в своєму житті з різномов’ям. Працюю в спілці, яка займається пошуком нових музичних надходжень. Раніше був ведучим, упорядником на телебаченні. У середині 90-х дописував у кілька тернопільських газет, мав власний бізнес у музичній крамниці “Сто пудів”, вів різноманітні музичні рубрики, зокрема хіт-паради. Якимось ми вирішили слово “хіт-парад” замінити на “дахівку”, бо пісні наче підіймаються нагору сходишками. Так усе почалося.

— Чи не пробували звертатися до органів влади із пропозиціями?

— Вважаю, що це не матиме наслідків. У нас до влади в загалу огидливе ставлення. Відповідно все, що йтиме від влади, люди не сприймуть. Репетують про якусь насильницьку українізацію. Особи, які облівають за мову, майже не мають впливу. Новий правопис існує, але не працює. Українську мову досі сприймають крізь призму російської.

Доходить до смішного. Коли до нас приїжджав Альберт Гор, держсекретар Сполучених Штатів, перекладач назвав його “whore”,

вживши м’яке “г”, що англійською означає “шльондра”.

— Пане Юрію, а що Ви порадили б небаїдужим робити у царині мови?

— Починати із садочка і шкільної лави. Хоч би що говорили про українізацію, вона розпочинається з клавіатури. Коли з’явиться клавіатура з українською абеткою як головною, це буде перше зрушення. Слід українізувати програмне забезпечення — хоч би у коридорах вищої державної влади. А люди сприйматимуть мову, “як скаже телевізор і газета напише”. Варто переробити вивіски, написані так, наче ми живемо в Лондоні. Від тих, хто приходить на український ринок, треба вимагати розробки назв українською мовою. Гроші, витрачені на українізацію, можна компенсувати їм за рахунок податків.

Позитивне, що все-таки зроблено на державному рівні, — кінопереклад. Це був справжній вчинок, бо імен тих, хто це робив, вже ніхто не пам’ятає. Ось так і все має відбуватися — тихо і чітко.

— А ви не намагалися зробити щось корисне у політиці, хоч би поспілкуватися з кимось із народних депутатів?

— Я швидше сам стану депутатом, якщо знайду партію, яка впроваджуватиме мої ідеї.

— Ви адепт “природного світогляду”. Що це таке?

— Вважаю, що всі релігійні світогляди, незалежно від конфесій, — опіум для народу. Насправді людина як біологічна істота прив’язана до одного божества — Сонця. Якщо його завтра не стане, ми всі помремо. Тож я за природність. Були навіть українські економісти, які за сонячними циклами визначали додаткову вартість. І ця теорія мені набагато ближча, ніж писанина Карла Маркса. Тож і мову треба зробити природнішою.

Спілкувалася
Людмила ІЛЬЄНКО

Анастасія БАБІЙ,
17 років, с. Немішаєве Київської обл.

Людина постійно перебуває в діалозі. Уривки його можна почути скрізь. Проте мова, якою розмовляють, яка завгодно, але не українська.

НАШ РІДНИЙ СУРЖИК

Щоб почути цей покруч з двох мов, не варто їхати далеко. Варто опинитися в провінції (не обов’язково без газу і світла), і стає зрозуміло, що альтернативою суржику є лише російська, і не надто часто. Не потрібно плутати його з говіркою чи діалектом, адже якщо діалект — різновид мови і збагачує її, то суржик — мовний паразит. В результаті такої собі асиміляції наша “мова калинова” просто розчиняється у морі кальок і росіянізмів. Найстрашніше, що суржик — не результат впливу української мови на російську, а навпаки. Тому немає підстав вважати, що це повільний перехід від російської до української. Суржик — це хвороба нашої мови, яка щодня отруєє її.

УРБАНІЗАЦІЯ І ЗРОСІЙЦЕННЯ

Якщо провінція України нездухає на одну хворобу, то столиця — на іншу. Здавалося б, Київ — культурний центр, серце країни, насправді спостерігаємо інше. Частина населення вдає, що зовсім не знає української мови, проте молодь гнучкіша. Зазвичай вільно володіє і російською, й українською, яку вивчають у школі. Отож, доки триває урок — лунає державна мова, а тільки-но починається перерва, клас зросійщується. Схожу си-

КОЛИ КРАЇНА ЗАГОВОРІТЬ СВОЄЮ...

Мова — основна етнічна ознака народу, але чи зберігаємо ми, українці, свою неповторність і самобутність? Чи послугуємося мовою, за збереження якої наші предки боролися сотні років? Як розмовляють сучасники, і чи має цей словесний коктейль щось спільне з мовою класиків української літератури?

туацію можна спостерегти й у ВНЗ. Зважаючи на такі обставини, робимо висновок, що для столичної молоді українська — мова офіційно і вже точно не засіб спілкування.

ХТО ВИНЕН?

Така вже українська ментальність, що якщо хтось і винен, то обов’язково сусід. Відомо, що Наддніпрянщина з 1654 року перебувала під владою Росії, тому прийнято вважати, що Східна Україна більш зросійщена через політику щодо української мови, яку провадили всі — від царя до першого секретаря.

Звичайно, говорити, що ця політика не мала впливу чи такого явища в українській історії не було, — абсурд. Усі заходи, застосовані для того, щоб стерти українську мову з ужитку і з народної свідомості, годі перелічити. Можна вважати дивиною вже те, що попри все ми сьогодні не ставимось до української як до “наречія великого і могутнього руського язика”.

Проте погляньмо на ці речі з іншого боку. Західна Україна так само піддавалася політиці колонізації, мадрізації тощо. Більш того, якщо Наддніпрянщина монолітно була складовою однієї держави, то захід був розшматований між різними державами, що також не йшло на ко-

ристь українському народові. Однак для мешканця Закарпаття, Галичини чи Волині розмовляти рідною мовою — справа честі, на відміну від пересічного мешканця столиці. Судячи з цього, можна зробити висновок, що мова, яку обираємо для спілкування, — питання не залежності від зовнішніх факторів, а лише національної свідомості. Саме її брак маскує відмовками на кшталт “не модно” чи “безперспективно”.

ВІД МИНУЛОГО ДО СУЧАСНОСТІ

Важко назвати сучасний період сприятливим для розквіту державної мови. Судячи з асортименту книжкового магазину або газетного кіоска, можна подумати, що державна мова — не українська. Для прикладу, пересічний газетний кіоск налічує майже 400 видань, з яких українськомовних — близько 30. Сюди належать і двомовні видання, які відповідно, спочатку видавали російською, а вже згодом — українською.

Молодіжних видань українською мовою майже немає, тому доводиться “насолоджуватися” підрастаючим космополітам чимось на кшталт “Юнона леди” або “Мадмуазель”, які, до всього, виходять російською. Тож якщо для

найменших ще є видання рідною мовою, то підліткам нічого не лишається, як читати російською.

З телебаченням і радіо ситуація інша. У зв’язку з Законом України “Про внесення змін до Закону України “Про телебачення і радіомовлення” теле- та радіостанції тепер змушені не менше 75 % трансляції вести українською мовою, але те, як вони це роблять, викликає співчуття до нещасних діджеїв, які недолуго намагаються імітувати українську. Когось дратує дублюван-

КРИМСЬКІ ДОРОЖНІ ЗНАКИ ПРОДУБЛЮЮТЬ РОСІЙСЬКОЮ

Віктор ХОМЕНКО,
Крим

Депутати автономії вирішили, що написи українською мовою на інформаційно-вказівних та інших шляхових знаках їм недостатньо зрозумілі, тож доручили службі автомобільних доріг у Криму спільно з органами самоврядування й райдержадміністраціями до 1 червня цього року встанови-

ти нові — з написанням текстів державною і російською мовами однаковим за розміром шрифтом.

Це рішення вони мотивували також тим, що російською мовою користується більшість населення півострова. “Крим є одним із міжнародних курортно-туристичних центрів, який щороку відвідують мільйони туристів, а також одним із найбільш відвідуваних офіційними делегаціями й керівниками іноземних держав регіонів України”, — зазначено в ухваленій Верховною Радою автономії документі. Про те, у скільки тисяч гривень обійдеться нововведення, не повідомляється.

Анатолій РИЖЕНКО,
м. Прилуки Чернігівської обл.

“Тарасову гору видно всій Україні! Видно її сьогодні всім континентам земної кулі. Ніколи стежки сюди не заростуть. Світочів своїх людство ніколи не забуде!” Олесь Гончар.

Григорій Миколайович Честахівський (1820—1893) — український художник. Познайомився з Т. Г. Шевченком 1858 р. в Петербурзі, часто бачився з ним в останній період життя поета.

Завдяки Г. Честахівському збереглося чимало цікавих записів, які дають можливість глибше і повніше висвітлити окремі епізоди життя й творчості Великого Кобзаря.

Так, зокрема, Честахівському належить запис розповіді Шевченка про його навчання в Академії мистецтв та дружбі з Штернбергом і Брюлловим, зроблений наприкінці життя поета. Точна дата запису невідома. Він не дослівний, зроблений з пам'яті невдовзі після розповіді Кобзаря. Уперше його було надруковано в журналі “Киевская старина” 1895 р. з приміткою редакції: “Цей запис знайшли у паперах померлого Г. М. Честахівського, які тепер перебувають у зібранні В. В. Тарновського”. Друкуючи запис Честахівського, редакція журналу в примітці характеризувала цього художника як одного “з невеликого гуртка приятелів Т. Г. Шевченка в останні два роки його життя”.

Спогади Г. Честахівського про Т. Шевченка додають багато суттєвих штрихів до біографії Великого Кобзаря. У них ретельно зібрано й переказано факти, пов'язані з життям і працею поета.

Петро Жур в книжці “Дума про огонь” навів цікаві подробиці, які записав Г. Честахівський, що передають розповідь самого Т. Шевченка: “Це було саме на Великодні свята у Яготині... Сиджу я, рису. Аж чую, щось позаду мене шамотить. Я розслухав, що людська похідь. І промовило: “Простіть мене, будьте ласка, прошу вас від щирого серця, випийте чарочку”. Я оглянувся і бачу: стоїть з пляшечкою, й налило чарочку горілки, й частує мене. Та, видно, таке щире та добряче, й само вже, видно, під чарочкою. Я випив, подякував. А воно дістає з кишені паски: “Ось, будь ласка, заїжте святим хлібом”. Та налило й другу. Я випив і другу. А тут вийшла з хати й жіночка в намітці й теж благає на обід. Я пішов, а людиці побачили та й посподились у хату чоловік з десяток. Я сів на покуті з чесним людом та й обідав. А потім мені поназносили і крашанок, і пасок, і всякої всячини. І кожне благає: “Будьте ласка, візьміть від мене”. А те собі, а те собі, й так, як у Божім раї. Пообідав я весело між тим чистим та щирим серцем простим нашим людом на третій день празника”. Про це розповів Т. Шевченко Г. Честахівському 1859 року.

У доробку Шевченка є малюнок, який зареєстровано в першій книзі першого тому його “Мистецької спадщини” № 111 — “Т. Г. Шевченко малює селянське подвір'я”.

Г. М. Честахівський у списку творів, що залишилися по смерті Шевченка в його майстерні, зауважує, що тут Тарас Григорович зобразив себе. Хоч риси художника нерозбірливі, особливий ліризм малюнка, виконаного прозорою сепією на легкому олівцевому начерку, настрої, яким він пройнятий, змушують пристати на думку Честахівського. Атмосфера приятності, щирості розлита в цьому творі, яким Шевченко підкреслює свою спорідненість і непорушний зв'язок з народом, мовби поет хотів сказати: “Тут я своя людина, тут мене стрічають і приймають, як рідного”.

Після смерті Тараса Шевченка Григорій Честахівський, відповідно до заповіту, був одним з організаторів поховання його на Чернечій горі біля Канева.

Спочатку Шевченка поховали на Смоленському кладовищі в Петербурзі. 22 квітня 1861 р., напередодні перевезення праху Великого Кобзаря в Україну, Г. Честахівський змалював загальний вигляд могили Шевченка. 26 квітня на могилу Тараса Григоровича прибули його найближчі друзі й знайомі. Домовину викопали й поклали у свинцеву труну, поставили на жалобний віз. Друзі, знайомі попрощалися з прахом поета. Домовину покрили червоною китайкою

“Тарас Шевченко малює селянське подвір'я”. Сепія, 1845 р.

22 травня — день перепоховання Т. Г. Шевченка на Чернечій горі поблизу Канева

СЕРЕД СТЕПУ ШИРОКОГО НА УКРАЇНІ МИЛІЙ

— “заслугою козацькою”, і жалобна процесія рушила через весь Петербург до вокзалу.

Проводжати труну до нової могили від петербурзької громади було відряджено майбутнього історика О. Лазаревського (тоді він щойно закінчив Петербурзький університет) та художника Г. Честахівського. Протягом усього шляху Честахівський робив зарисовки зустрічей і провідів праху Шевченка. Ці зарисовки зберігаються досі. На них бачимо жалобну колісницю, труну, вкриту китайкою, засмучені постаті селян.

Згодом Г. Честахівський згадував: “Товариство українців у Петербурзі обрало мене для перевезення з Петербурга в Канівський повіт тіла померлого малоросійського поета Шевченка і для поховання його на місці, яке він сам вибрав за життя. З цієї нагоди я одержав від начальства дозвіл на двадцятивосьмиденну відпустку в Київську губернію і, прибувши в місто Київ, передав тіло поета в повне розпорядження його братам і сестрі, які поставили труну в церкві Різдва на Подолі 6 травня ввечері, а 7, відслуживши панахиду, перенесли на ніч на пароплав “Кременчуг”. 8 травня о сьомій годині ранку пароплав відійшов від пристані й поплив Дніпром до Канева”.

Після того, як труну привезли до Канева, почалися жалобні заходи. “10 мая з Канева і з околиці зібралось стілько народу, — писав О. Кониський, — скільки може, Канів і не бачив на своєму віку. Після торжественного богослуження всього соборного духовенства протопоп Мацкевич держав у церкві промову. Вказавши на великі заслуги і значення Шевченка як народно-національного поета, оратор мовив: “Ти, стародавній Дніпре, що пишаєшся своїми хвилями сивими! Тобі судилося на своїх ребрах хвилях привезти до нас Шевченкові останки; повідай же ти нам про дорогого для кожного українця чоловіка-кобзаря. Був час, що про нашу Україну думали, що сей край невдатний до високих чувств і думок; але Шевченко довів, що сей край, де забули про освіту народну, має душу і серце, приступне до всього високого та прекрасного. Так, померший брате! Світ судився на великі заслуги перед людьми: вони побачили твої діла добрі... Минуть віки, і далекі нащадки дітей України побачать і пізнають, хто був Тарас Шевченко! Бажав ти, брате, жити у Каневі: от і живи до кінця світу. А ти, Україно! Побожно шануй

Григорій Честахівський і Тарас Шевченко

наше місто, бо у нас почивають кістки Тараса Шевченка...”

Із собору похоронна процесія рушила на Чернечу гору, де студенти Київського університету, брати і родичі покійного та селяни, що знали поета за життя й шанували його пам'ять, вже викопали могилу.

Григорій Честахівський у листі за 20 червня 1861 р. до Ф. І. Черненка (активного діяча української громади в Петербурзі, якому було передано на збереження бібліотеку Шевченка), розповідав: “...винесли гроб, поставили на козацький віз, накрили червоною китайкою, а замість волів впрягли люд хрещений, і повезли, як слід, діти свого батька, що повернувся з далекого краю до свого дому. Як рушили до церкви, то повезли парубочтво, чоловіки й наша київська громада”. Незабаром приєднались до них жінки й дівчата.

“Любі канівські дівчата, — зазначає Г. Честахівський, — везли батька України добрих верств із вісім або й усіх десять, бо треба було далеко, далеко кругом об'їжджати лісом, бо такі гори усе, що з великим трудом зійдеш пішки, а їхати нема і в помині... Котрі дівчата не мали де притулитися до Кобзаревого воза, давай ламати віти й

устилати дорогу Кобзареві, яка покрилась зеленими вітами, як зеленим килимом... Як везли, то попереду всієї процесії несли портрет Кобзарів, і весь люд до малої дитини бачив, який він був живим”.

Т. Шевченка поховано 10 травня (22 за новим стилем) 1861 року о сьомій годині вечора. Селяни й студенти кілька днів насипали могилу.

Після поховання, востаннє вшанувавши покійного поета, всі учасники похорону з Києва та інших місць почали роз'їжджатися...

12 травня 1861 року, коли Г. Честахівський відвідав могилу, щоб востаннє перед від'їздом уклонитися “батькові й другу”, і вийшов на високу гору, то побачив осиротілу могилу, і невимовний сум стиснув його серце: не хотілося розлучитися з місцем, де спочило тіло “любого й дорогого Кобзаря”. Тож він вирішив залишитися на якийсь час на рідній Україні, серед свого народу, подихати її повітрям після вісімнадцятирічної відсутності й насипати могилу над прахом “батька Тараса”. 12 травня Г. Честахівський оселився в маленькому селі, за півтори версти від центру міста й за дві з половиною — від могили.

Почувши про те, що тіло Шевченка привезено й поховано в Каневі, невпинно прибували люди, щоб поглянути на могилу й уклонитися праху покійного. У спогадах Г. Честахівського записано: “Про Тараса знає вся кріпацька Україна, що він був її батьком, заступником, що він улігся коло Канева. Приходять люди зі слобід уклонитися його могилі. Я часто застаю коло могили простих слобожан: стоять, знявши шапки, підпершись на ціпки, з клуночками за плечима, і дивляться на могилу так, що я ще ні разу на своєму віку не бачив такого щирого, тихого, зворушливого погляду людського, ніби в цій могилі закопана остання надія їхня на кращу долю”.

Під час опорядження могили Григорій Честахівський перебував серед селян і ставився до них, “як належить чесній людині й християнину, ласкаво й привітно, словом, по-братськи і як рідний для них, сам із селян. На різні їхні запитання щодо якихось непорозумінь пояснював їм, як має бути і як “я розумію”.

Похорон Шевченка спричинив занепокоєння урядовців. Канівський повітовий предводитель дворянства звернувся зі спеціальним листом до київського губернського предводителя дворянства, в якому висловлював тривогу в зв'язку з масовим відвідуванням могили поета як святого місця.

Через кілька днів після похорону, 16 травня 1861 року, київський генерал-губернатор наказав канівським поліцаям негайно розслідувати, “кто именно из студентов говорил при погребении Шевченко речи и в чем они заключались”, а також “употребить все старания достать эти речи”.

Заворушилися і місцеві поміщики, побоюючись масового прибуття селян на могилу Т. Шевченка й агітації серед них, що, на їхню думку, могло призвести до небажаних наслідків. Поміщиків тривожили чутки про розмови, які вели селяни: “Скоро настане Тарасова ніч, у яку різатимуть панів”.

Не лише місцеві поміщики й поліція, а й київський генерал-губернатор, а також III відділ царської канцелярії були незадоволені присутністю в краї Г. Честахівського. Шеф корпусу жандармів князь В. Долгоруков доповідав про Честахівського цареві Олександрові II: “Честаховський был вытребован в Киев, и там генерал-губернатор сделал ему строжайшее внушение, приказав ему немедленно возвратиться в С.-Петербург, к месту служения, и с тем вместе обязал его подпискою не приезжать во вверенный его, князя Васильчикова, управлению край”.

Григорій Честахівський змушений був покинути рідну й милу його серцю Україну. Проте його поховали в рідній землі. У цьому велика заслуга Василя Тарновського (молодшого), у садибі якого в Качанівці й знайшов останній притулок друг і соратник Великого Кобзаря.

Григорій Миколайович залишив нащадкам невмирущу пам'ять про поета не лише у вигляді спогадів, а й у малярських творах “Селяни біля труни Т. Г. Шевченка”, “Труна Т. Г. Шевченка в дорозі до м. Канева” та інших. Його перу належить також вірш на похорон Шевченка: “Шумить, гуде Дніпр широкий”.

Ніна ГНАТЮК
Фото Ксенії ГЛАДИШЕВОЇ

БАЧИТИ І ЛЮБИТИ ПРЕКРАСНЕ

Хоч би скільки разів перечитувала Тараса Шевченка, завжди знаходжу щось нове, за словами Ліни Костенко, якийсь безсмертний дотик до душі. Так було і цього разу.

Підбиваючи підсумки Всеукраїнського фестивалю дітей і юнацтва “Шевченко в моєму серці”, народна артистка України, лауреат Національної премії України імені Тараса Шевченка, голова правління благодійної організації “Шевченківський фонд — XXI століття” Лариса Кадирова процитувала Кобзареве: “Дякую тобі, всемогутній Боже, що обдарував ти мене почуттям людини, яка любить і бачить прекрасне, досконале у Твоєму нерукотворному нескінченному творенні. Якби краса в усіх її образах хоча б на половину людства мала б свій благодатний вплив, тоді б ми швидко наблизилися до досконалості і, нарешті, втілили б собою божественну заповідь божественного вчителя”.

Бачити й любити прекрасне, наближатися до досконалості, наполегливо шукати в собі талант і прагнути віддати його людям — чи не така мета фестивалю, започаткованого 2004 року невтомною Ларисою Кадировою за підтримки ВУТ “Просвіта”, Національного університету “Киево-Могилянська академія”, творчих спілок. Цей фестиваль набирає сили, авторитету, стає міжнародним.

Ось і цього року до актові зали Києво-Могилянської академії зібрані юні поети, читці, музиканти, артисти, історики і краєзнавці, а також їхні батьки, педагоги, просвітяни, громадські діячі, щоб отримати нагороду, поділитися успіхами переможців фестивалю, сказати їм добрі слова...

Дуже важко було визначити найкращих, адже навіть тоді, коли хтось забував слово чи рядок вірша, він так хвилювався, за нього так переживали батьки і вчителі, що навіть це заслуговувало на увагу. Так було, зокрема, з Віталієм Трофіменком, який приїхав із матер'ю з Будапешта. І тому грамоту Шевченківського фонду, я переконана, хлопець берегтиме все життя, хоч би де він жив.

Чи не найбільше аплодували учасники і гості фестивалю симпатичній, усміхненій дівчині у вишиванці — Радомірі Шевченко, яка стала переможцем літературного конкурсу. Юна поетеса, що живе і навчається у Гамбурзі, входить до української громади цього німецького міста, прочитала вірш, присвячений безсмертю Тарасового духу:

Фото на згадку: організатори й учасники конкурсу

Ансамбль сопілкарів

Несли тебе — з Голготи.
І китайка —
На плащаниці вранішня зоря —
Шарілася. Нащадки Наливайка
Несли ховати свого Кобзаря.
Дніпро завмер.
І всі в поважнім сумі
Процалися з тобою —
назавжди.
І як молились у тяжкій задумі:
“Не покидай нас,
Батьку наш, не йди!”
Почув — і не пішов.
Лишився з нами,
Щоб в кожнім серці

вогник запалить,
Щоб ми, схилившись
над його словами,
Дістали волю жити і творить,
Щоб Україна встояла в негоду,
Щоб не схилились
буйній голові.
Кобзарю, ти живеш
в серцях народу
І будеш жити, доки ми живі!
Студент Вінницького національного технічного університету
Петро Осипенко майстерно прочитав поему “Кобзар”. Аматори студентського театру “Іскра Проме-

самбль сопілкарів, накочується сльоза, бо бачиш — Україна є! Ми хочемо бути європейцями, але не треба забувати про свою українську душу”, — сказав, вітаючи виступи юних, депутат Київради Зорян Шкіряк.

Дипломи, грамоти, книжки переможцям конкурсу вручали заслужений діяч мистецтв, письменниця Софія Майданська, лауреат літературної премії ім. М. Рильського, перекладач Володимир Житник, заступник голови ВУТ “Просвіта” Микола Нестерчук, завідувач відділу пропаганди ВУТ “Просвіта” Світлана Феценко.

Відзначаючи групу педагогів грамотами “Просвіти”, Микола Нестерчук не лише подякував наставникам юних митців, істориків, краєзнавців за творчий пошук, наполегливість, одержимість у вихованні талановитого майбутнього України, а й висловив упевненість, що районні й обласні об'єднання “Просвіти”, обласні організації національних спілок письменників, художників, композиторів, народних майстрів наступного року зроблять усе, щоб про фестиваль знало якомога більше обдарованих дітей. Адже про тур-

нір юних талантів знають у Будапешті й Гамбурзі, а чомусь не чули у Львові, Івано-Франківську, Чернівцях, Дніпропетровську, Донецьку, інших містах України. Цього року багато дипломантів із Коготопа. Та хіба лише там талановиті діти?

Як зауважила Лариса Кадирова, 2004 року у фестивалі взяло участь 1476 учасників з усієї України. Вони писали вірші й оповідання про Т. Шевченка, ілю-

Радоміра Шевченко і Лариса Кадирова

тея” коледжу КМПУ ім. Б. Грінченка показали інсценізацію поеми “Відьма”, а їхні колеги з драматичного театру “Арфа серця мого” Київського медичного коледжу № 3 — уривки з “Назара Стодолі”. Вони й послали перше і друге місце у театральному конкурсі.

Переможцем музичного змагання юних талантів став ансамбль сопілкарів Київської ЗОШ № 9. Його керівниця вчителька Раїса Марченко сказала, що у їхній школі недавно було майже 400 сопілкарів. Яке це диво! Але дирекції школи хотілося, щоб діти грали у футбол, а не виконували “Думи мої”. І тому при місцевій “Просвіті” заснували хор і ансамбль сопілкарів, у якому і вчителі, й учні. “Коли слухаєш ан-

тевали його твори, розробляли екскурсійні маршрути містами і селами України, де бував наш національний геній, писали про його життя і творчість статті й нариси. Головне — донести до дітей ідеї конкурсу, а натхнення і завзяття юним не бракує.

Коли у дворі Києво-Могилянської академії учасники і гості фестивалю сядили вербички, хлопці й дівчата старанно поливали їх. Отак і ми, старші віком і досвідом, маємо скроплювати юні творчі обдарування любов'ю й увагою, щоб не збідніла Україна талантами, щоб у кожне серце заронилося світле життєствердне Тарасове слово.

Хай якнайбільше молодих усіх скаже: “Шевченко в моєму серці”.

ПАМ'ЯТНИК ВЕЛИКОМУ КОБЗАРЕВІ У СОФІЇ

Антоніна ЯКИМОВА,
Болгарія

Дай же, Боже, коли-небудь,
Хоч на старість, стати
На тих горах окрадених
У маленькій хаті.
Хоча серце замучене,
Поточене горем,
Принести і положити
На Дніпрових горах.
Тарас Шевченко. “Сон”

Пророчий дар Шевченка виявився і в тому, що він замалював місце свого вічного спочинку ще влітку 1859 року, коли плыв на Лівий берег Дніпра до Михайла Максимовича. На його малюнку “Коло Канева” видно Чернечу гору.

Цій землі 22 травня 1861 року і було віддано Кобзаря на вічний спочинок.

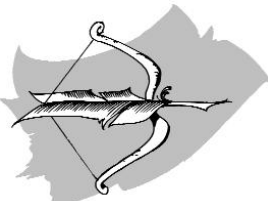
Уперше в історії української громади в Болгарії з'явилася нагода виявити пошану до генія українського народу, поклавши квіти до щойно встановленого пам'ятника Великому Кобзарю в Софії. Автор пам'ятника — український художник Ігор Гречаник. Він створив образ молодого Шевченка, який тримає в руках “Кобзар”, а над ним шумить верба. Такими самими молодими були й перші перекладачі поезії Шевченка в Болгарії Райко Жинзіфов і Любен Каравелов, які з юначим запалом занурилися в поезію Кобзаря, залишивши в ній

назавжди свої серця. 2008-го виповнилося 145 років з часу опублікування збірки Райко Жинзіфова з першими перекладами болгарською мовою поезії Шевченка, де автор вмістив дані про самого поета, взяті з лютого випуску журналу “Народное чтение” (1860).

Варто згадати ще одного юнака — студента університету Святого Володимира, який у травні 1861 року в Києві виступив з палкою промовою над труною Великого Кобзаря. То був Михайло Драгоманов, який останні роки прожив у Софії, викладаючи загальну історію у Софійському університеті.

Віриться, що пам'ятник Шевченкові стане дорогим не лише для українців, що мешкають у Болгарії, а й для болгарської громадськості, бо багато літературних і наукових доріг веде до Кобзаря.

Закінчення.
Поч. на стор. 1

ВИГНАННЯ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ З ВНЗ КРАЇНИ

**Відкритий лист до міністра освіти і науки України
професора Вакарчука Івана Олександровича**

Видається, що нашій країні, де століттями ретельно винищувалося все національне, зокрема і його носії, де досі триває знецінення традиційних моральних норм і цінностей, зберігається невизначеність в оцінці подій історичного минулого українського народу, як ніколи потрібна єдина державна політика щодо системи патріотичного виховання молоді — однієї з головних складових національної безпеки будь-якої держави. Не випадково відомий американський політолог З. Бжезінський з цього приводу кілька років тому наголошував: "Головна проблема, яка стоїть перед Україною, — брак глибоко вкоріненого національного усвідомлення громадянської відповідальності. Це стрижнева проблема, з якою країна опинилася вічна-віч" ("Голос України". — 2003. — 24 жовт.). Але формування патріотичних почуттів і національної свідомості молодих громадян України повинно будуватися не на абстрактній ідеології, а на конкретних прикладах героїчної боротьби нашого народу за свободу і незалежність Батьківщини. Тому саме студентство, спираючись на шкільні знання, осмисливши вузлові етапи нашої минувшини у курсі "Історії України" у ВНЗ, здатне сприйняти історію як основу нашого подальшого поступу і як геополітичний фактор розвитку України.

З огляду на це, враховуючи сучасний політичний стан України та зважаючи на неоголошену, але добре сплановану і підступну війну проти нашої держави, вияви якої, зокрема, бачимо у недавніх газовій кризі, лукавих затіях надати російській мові статус регіональної у південно-східних областях країни, антиукраїнській інформаційній кампанії в російських ЗМІ, телеекранній пропаганді космополітичної антикультури, аморальності й розпусти, кафедра українознавства (нині кафедра документознавства, інформаційної діяльності та українознавства) Тернопільського національного економічного університету 2006 р. ініціювала "Відкритий лист викладачів вищих навчальних закладів м. Тернополя до Президента України, Голови Верховної Ради України, Прем'єр-міністра України, міністра освіти і науки України з приводу ста новища курсу "Історія України" у вузах України" (див. ж. "Мандрівець". — 2006. — № 3. — С. 3–8; г. "Нація і держава". — 2006. — 23 травн.; "Гомін України". — 2006. — 11 липня (Торонто, Канада); "Персонал плюс". — 2006. — 7–13 червн.).

"Ми, викладачі вищих навчальних закладів м. Тернополя, — йшлося в листі, — чітко усвідомлюємо, що нині у навчально-виховному процесі саме через вивчення історії України повинна широко пропагуватися українська національна та державницька ідея, особливості державотворчих процесів на укра-

їнських землях. Ми переконані, що духовний вакуум, який нині панує в нашому суспільстві, можна заповнити лише через широке вивчення багатогранної історичної спадщини українського народу. Адже історія України є однією з небагатьох, а може, й єдиною дисципліною у вищих навчальних закладах негуманітарного профілю, яка формує у студентів почуття патріотизму, виховує в них інтерес і повагу до рідної країни, свого народу, допомагає їм зайняти чіткі державницькі позиції..."

Якщо відповіді на "Відкритий лист..." з апаратів Президента України, Голови Верховної Ради України, Прем'єр-міністра України були шаблонними — на кшталт "Ваше звернення одержано і відіслано на розгляд до МОН з проханням повідомити Вас про прийняте рішення", то відповідь з Міністерства освіти і науки України (№ 41—21/1221 від 28. 04. 06) була значно розлогішою й оптимістичною. Серед іншого, там зазначено: "Поділяючи погляди авторів листа про значення вивчення історії України в формуванні у студентів почуття патріотизму, поваги до рідної країни і свого народу, вважаємо, що питання про можливе вилучення цієї дисципліни із навчальних планів і програм вищої школи є надуманим".

Здавалось би, ось вона — справедливість. Радійте. Однак, як виявилось, тішитися було зарано, оскільки у відповіді Міністерства освіти і науки України йшлося лише про 2005/2006 навчальний рік і нічого не говорилося про перспективи історії України у вищих навчальних закладах негуманітарного профілю. Ще сумнішим був той факт, що у проєкті Галузевого стандарту вищої освіти цього предмета у вищих навчальних закладах негуманітарного профілю не передбачалося. Натомість фігурувала "Історія сучасного світу".

Яким мав бути новий курс, незрозуміло. Нині відомо дві концепції історії сучасного світу, й обидві орієнтовані на вивчення всесвітньої історії. Перша передбачає висвітлення суті політичних процесів світового розвитку на різних відрізках історії XX—початку XXI ст., їхньої логіки, причинних зв'язків і динаміки, еволюції ідей і політичних партій, змісту новітніх тенденцій суспільно-політичного розвитку. Згідно з другою концепцією, історія сучасного світу охоплює найважливіші події світової історії від початку індустріальної епохи до наших днів (XV—XXI ст.). Головний предмет її вивчення — суспільно-політичні та соціально-економічні трансформації людських спільнот, їхній багатобачивий культурно-цивілізаційний поступ, міжнародні й

міждержавні відносини з їхніми зумовленістю та конкретними наслідками, етнопатріотичні відносини.

Напрошується висновок, що ті сили, які не змогли збити українську історичну науку зі шляху демократії й об'єктивного дослідження процесів становлення національної державності на антиукраїнські й тоталітарні манівці, вирішили хоч би у ВНЗ негуманітарного профілю руками Міносвіти організувати ліквідацію вивчення історії України шляхом заміни її історією сучасного світу. До речі, хочеться нагадати опонентам, що всесвітня історія (у нашому випадку історія сучасного світу) достатньою мірою вивчається у загальноосвітній школі. То чому ж всесвітню історію можна вивчати у вищих навчальних закладах, а українську — зась?

За збереження окремого курсу української історії у ВНЗ негуманітарного профілю виступили всі, кому не байдуже майбутнє Батьківщини. Адже, за словами провідного наукового співробітника Інституту історії України НАНУ професора О. Удода, наше суспільство ще не вийшло зі стану трансформації й досі перебуває в полоні стереотипів радянської (великодержавницької російської) історіографії. "Ще не вироблено звички, — пише він, — розглядати всі світові події (сучасні й минулі) кризь призму власних національних інтересів. Наш політикум ще досить легко втуляється у відзначення "ювілейних" дат не нашої історії (60-річчя завершення війни проти німецьких нацистів Україна святкувала 9 травня, тоді як європейські країни — 8 травня 2005 р.; за канонами сталінсько-брежнєвської історіографії віддали пальму першості у встановленні Прапора Перемоги над райхстагом М. Кантарії та М. Єгорову, забувши про Героя України О. Береста, який удостоївся цього звання лише 6 травня 2005 р.), продовжується (і нарощується) безпрецедентний тиск Росії на українське історичне книговидання, експансія російських (на жаль, досить добротних за змістом і гарно виконаних поліграфічно) історичних книжок на український ринок. Співвідношення 9:1 на користь російської книжки ще більше підкреслює наше відставання у боротьбі за формування національної самосвідомості та історичної ідентичності. Ось у цій сфері й потрібний розумний державний протекціонізм — підтримка курсу історії України як пріоритетного, розробка і реалізація Національної програми "Українська історична книга", заснування серії телепередач, проведення міжнародних конференцій для налагодження постійного контакту українських учених із зарубіжними колегами, що скоротить відставання (методологічне, організаційне, кадрове тощо) вітчизняної історичної науки від світової" ("Український історичний журнал". — 2005. — № 2).

Із хвилюванням говорили про постійне скорочення кількості годин, які відводять на вивчення історії України у вищих навчальних закладах негуманітарного профілю, та про загрозу ліквідації вивчення цієї дисципліни й учасники III Міжнародного наукового Конгресу українських істориків, що відбувся в Луцьку з 17 до 19 травня 2006 р. Враховуючи критичну ситуацію, Конгрес на підсумковому пленарному засіданні 18 травня 2006 р. одностайно прийняв Ухвалу з приводу становища курсу "Історія України" у вищих навчальних закладах ("День". —

Фото Олеса Дмитренка

2006. — 31 травн.). У документі, серед іншого, зазначалося:

1. Міністерству освіти і науки України висловити своє бачення майбутнього курсу "Історія України" у вищих навчальних закладах.

2. На рівні Міністерства освіти і науки України, НАН України у жовтні 2006 р. провести Всеукраїнську науково-практичну конференцію, присвячену стану, проблемам і перспективам викладання історії України у ВНЗ країни, на якій чітко визначити статус цього навчального предмета.

3. Авторитетній комісії з числа досвідчених викладачів історії України ВНЗ підготувати проєкт нової програми з історії України для студентів неісторичних спеціальностей та винести його на широке обговорення фахівців.

Зазначені заходи дали ефект — курс "Історія України" у вищих навчальних закладах було збережено. Однак, як виявилось, ненадовго. Нині проблема постала знову.

Без сумніву, українські історики сповнені рішучості зберегти у навчальних планах дисципліну "Історія України" як пріоритетну серед гуманітарних предметів та відведення на її вивчення достатньої кількості годин. Однак вони готові й до широкіх дискусій з цієї проблеми, які доцільно провести на спеціальній Всеукраїнській науково-практичній конференції, запропонованій III Міжнародним науковим Конгресом українських істориків. Зокрема, вважаю, що непоганим компромісним варіантом заміни курсу "Історія України" могли б бути такі навчальні дисципліни, як "Історія української державності" чи "Соціально-політична історія України". Виходячи з нової філософії вищої освіти, зорієнтованої на формування в студентів уміння застосовувати знання, здобуті в загальноосвітній школі, та приєднання України до Болонського процесу, можливим варіантом для обговорення питання про оптимізацію вивчення історії України у вищих навчальних закладах міг би стати курс з робочою назвою "Україна і світ", де історія України висвітлювалася б у контексті світової історії.

Заслугує уваги і думка київського професора І. Ющука, який пропонує ввести в усіх вищих навчальних закладах як обов'язкові такі чотири українознавчі предмети, виділяючи на кожен з них по 70 аудиторних годин (разом — 280 аудиторних годин, що становитиме менше 7 відсотків усього аудиторного часу):

а) практичний курс української мови (спрямований на якомога повніше оволодіння саме розмовною мовою, виражальними засобами та стилістикою української літературної мови з елементами комунікативної лінгвістики — I курс);

б) новітня українська література (суспільною вагою твори українських письменників, яких не вивчають у середній загальноосвітній школі, мають національно-виховне спрямування — II курс);

в) історія української державності (це повинен бути насамперед аналіз помилок і здобутків українського народу у його історичному шляху — III курс);

г) українська культура (цей курс має сприяти збереженню українських національних культурних традицій і в жодному разі не може підмінюватися вивченням зарубіжних культур, як це відбувається тепер, IV курс).

Цикл названих українознавчих дисциплін повинен завершуватися обов'язковим інтегрованим бакалаврським державним іспитом ("Україна молода". — 2005. — 4 серп.).

Отже, висловлюючись футбольною термінологією, сьогодні м'яч на полі Міністерства освіти і науки України. Переконаний, що Міністерство усвідомлює значення вивчення українознавчих дисциплін загалом й історії України зокрема у ВНЗ негуманітарного профілю. Тому остаточне рішення ухвалюватиме не кулуарно, а дослухається до думки українських істориків і найближчим часом організує Всеукраїнську науково-практичну конференцію, присвячену стану, проблемам і перспективам викладання історії України у ВНЗ країни, де, нарешті, буде чітко визначено статус цього навчального предмета. Таку позицію належно сприймуть і фахівці, і суспільство загалом.

Микола ЛАЗАРОВИЧ

ЗА ЧУЖИМИ ПІДРУЧНИКАМИ

Петро КРАВЧЕНКО,
вчитель історії,
м. Київ

Звертаюсь до редакції "Слова Просвіти" з проблемою, яка непокоїть учителів-істориків. В історичній науці ми досі користуємося сталінською історіографією. Так, усі українські підручники з історії стверджують, що Велика Вітчизняна війна закінчилась 9 травня 1945 року. Але вітчизняною війну називають тому, що в ній народ захищає свою Вітчизну.

Та, переступивши кордон Радянського Союзу, Червона армія почала воювати на територіях інших країн. За аналогією з вітчизняною війною 1812 року, це вже були закордонні походи Радянської армії. Хай визвольні, але ж за межами батьківщини. Правда, якщо Сталін і його послідовники вважали, що все завойоване (визволене) аж до Берліна — це територія великої імперії, то теза, що війна тривала 1941—1945, якоюсь мірою себе виправдовувала. Настав час відновити історичну справедливість.

Не думаю, що хтось заперечуватиме, виходячи з політичних чи партійних інтересів. Адже 9 травня так і залишається Днем Перемоги над фашизмом.

НЕДОСПІВАНА ПІСНЯ

Алла АКСЬОМ,
головний спеціаліст відділу використання інформації документів ЦДАМЛМ України

Пам'ять нетлінна. Вона дивиться на нас зі старих фронтових фотографій, не дає згаснути для нащадків жодній із героїчних сторінок історії Перемоги. Наше минуле й сьогодення пов'язані мостом пам'яті, яку зберігає Центральний державний архів-музей літератури і мистецтва України. Там можна знайти відомості про життя і творчість українських письменників Миколи Шпака, Олекси Десняка, Михайла Гайдабури, які віддали життя заради майбутнього в розквіті молодості й таланту.

2009-го виповнилося 100 років з дня народження українського поета Миколи Шпака.

Микола Іполитович Шпак (Шпаківський) народився 23 лютого 1909 року в с. Липках на Житомирщині (нині Попільнянський район). Був одним із перших учнів Липківської дворічної сільськогосподарської школи. Він виявив неабиякі малярські здібності, що привели його 1927 року до Київської художньо-індустріальної профшколи. Пізніше Шпаківський навчався в Київському сільськогосподарському інституті, однак не полишив поетичних вправ. Якось із кількома віршами прийшов до Київської філії “Молодняка”.

Підтриманий знаними поетами, Микола Шпак почав друкувати твори на сторінках газет, журналів.

1928—1929 рр. з'явилися друком його поезії “Вибирала плоскінь”, “Квітує жито”, “Гей піду до клубу я”, “Сонце злотаву міць”, “Вечір”, що увійшли до другої збірки його творів. Першим віршам притаманні свіжість світосприйняття, бадьорість, любов до життя, щирість.

Перегортаючи рукописні аркуші архівних матеріалів М. Шпака, знаходимо багато нотаток до майбутніх поетичних творів. Чимало творчих задумів роїлося у поетовій душі, чимало планів хотів він реалізувати. Проте вони залишилися нездійсненними. Війна перекреслила задуми.

Микола Шпак деякий час перебував у Харкові, але рвався до Києва, бо саме біля столиці України ішли жорстокі бої з фашистами. Тож поет став активним учасником оборони Києва. 18 вересня 1941 р. Шпак виступив по радіо з патріотичними віршами. А незабаром з групою військ потрапив неподалік Борисполя в оточення. Спроби пробитися до своїх були марні. Микола потрапив у полон. Концтабір, отже, голод, хвороби. Випадковий порятунок. Одужавши, Микола Шпак продовжив боротьбу в тилу

ворога. Разом із друзями він розгорнув антифашистську агітаційну роботу в селах Корнинського, Попільнянського, Фастівського районів.

Поет знав, що на нього полюбують, однак не припиняв боротьби.
*Життя не шкодую,
Що цвітом лиш стало,
Аби у майбутнім
Воно квітнувало.*

19 липня 1942 року Микола Шпак і Петро Радченко пішли до будинку письменників і не повернулися. Їхні сліди губляться у катівнях гестапо.

Недовгий творчий шлях судився Миколі Шпаку, бо загинув він 33-річним, коли його поетичне слово набирало сили і художньої довершеності.

Серед друзів М. Шпака виокремлюється постать О. Десняка, якому цієї весни виповнилося 100 років з дня народження.

Народився Олекса Гнатів Руденко 17 березня 1909 р. у селі Бондарівці Сосницького району на Чернігівщині. Придеснянські пейзажі, якими рясніють численні твори письменника, навели його на думку

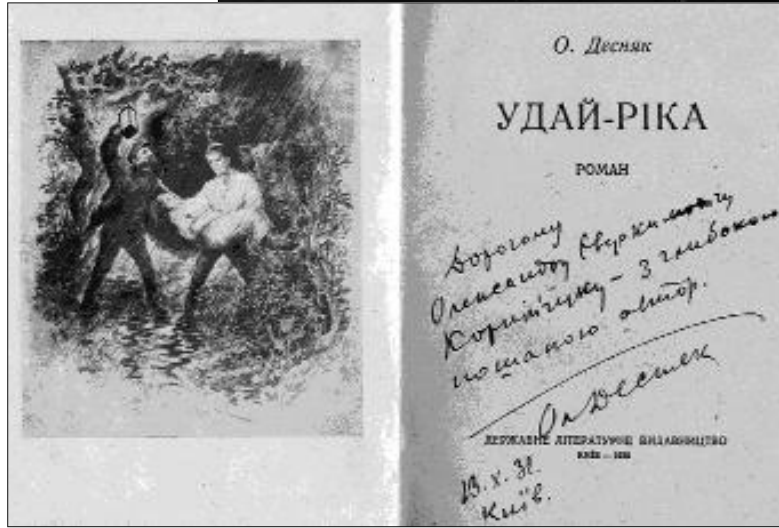
взяти собі за псевдонім прізвище Десняк, з яким він і увійшов в українську літературу.

Здобувши вищу освіту, Олекса працював журналістом. У чернігівських газетах і альманасі літературного об'єднання друкував оповідання, нариси, статті.

З ранніх творів привертають увагу оповідання “Галі — такій, як я її собі уявляю”, “Арза”, “Алікова тамниця”. Різні за тематикою, вони мають внутрішній зв'язок, позначені ліризмом і психологізмом.

О. Десняк (стоїть другий ліворуч) у групі з М. Бажаном, П. Вільховим, Г. Юрою. Київ, 1938 р.

Письменник домігся виїзду на фронт. У вересні 1941 року він приєднався до оборонців Києва. Про це згадує Микола Шеремет: “У вересневі дні 1941 року, коли реально була окреслена складність воєнної ситуації біля Києва, я зустрів Десняка в редакції армійської газети, де він працював разом з письменниками М. Шпаком, Ю. Корецьким... Становище було дуже складним, але ми твердо вірили в перемогу, і в Києві залишалися до останніх днів на своїх постах”.

Дружина Михайла Гайдабури в листі до О. Копиленка про книжку “У морі” писала: “Я часто читаю ці рядки, написані його рукою, і мені здається, що я з Михайлом розмовляю і нібито чую його голос”.

Критика прихильно зустріла книжку молодого автора, його прийняли до Спілки письменників.

Після цього прізвище Гайдабури часто зустрічалося на сторінках республіканських й обласних газет, де він друкував нариси, кореспонденції, оповідання. Повість “Відданість” прийняв до друку харківський “Літературний журнал”, вона увійшла в другу книгу повістей і оповідань Гайдабури.

...Початок червня 1941 р. Німеччина ввійшла в Україну, ні другої книжки йому не пощастило побачити. Щойно почалася війна, офіцер флоту Михайло Гайдабура опинився на військовому кораблі Балтійського флоту.

Командування запропонувало йому працювати в військовій газеті, та він відповів: “Писатиму, коли розіб'ємо фашистів”. І залишився

перше з них підписане справжнім прізвищем. Вражають лагідні слова, якими закінчується твір “Галі — такій, як я її собі уявляю”. Це — свідчення філософського ставлення до життя, до жінки: “...сьогодні Галя зайшла до нас, приносячи свіжий запах весни, що так буйно порядкує на вулицях...”

На цьому я записи обриваю, бо що буде завтра — мені не відомо. Ці спогади я написав їй на згадку. Нехай вони (а я хотів би цього) нагадують їй — хорошій і щирій — ті дні, коли вона викликала весну в грудях моїх, коли я ще раз зрозумів, що на й краще слово в світі — “жити”. Бо з цим словом поєднані найкращі прагнення і почуття людини”.

1937 року в Державному літературному видавництві вийшов роман Олекси Десняка “Десну перейшли батальйони”, який утвердив автора серед першорядних письменників України. За рік з'явилися ще дві книжки — роман “Удай-ріка” і повість “Полк Тимофія Черняка”.

У Львові почав виходити журнал “Література і мистецтво”, редактором якого став О. Десняк. Тут було надруковано його оповідання “Над могилою берізка” і “Біль у серці”. 1940 року вийшла повість “Тургайський сокіл”.

Від самого початку війни Олекса Десняк — у лавах захисників Батьківщини.

І крок не відіб'ється в північ луною Мого найріднішого Десняка. Олексо! Якi ми сходили дороги! Війни і тривоги, і оточення час... Життєвий шлях О. Десняка теж тривав лише 33 роки, але і за цей короткий час письменник створив понад 100 нарисів, оповідань і п'ять великих творів, які стали помітним явищем в українській літературі першої половини ХХ ст.

Ровесником Миколи Шпака й Олекси Десняка був письменник Михайло Гайдабура, чия творчість теж припала на 1930-ті.

Михайло Денисович Гайдабура народився 13 травня 1909 р. у селі Вербовому Пологівського району Запорізької області.

Після революції разом із батьком працював у кузні. 1928 року завідував селянським будинком. 1932-го закінчив робітфак при Київському художньому інституті, вступив до Одеського художнього інституту. 1932—33 навчально-го року вчителював у Вербовому. Після повернення зі служби на Балтфлоті працював у Гуляйполі секретарем редакції районної газети.

“Скромний і стриманий, вдумливий, закоханий у море, і для нього було величезною радістю, коли перша книжка оповідань “У морі” вийшла з друку”, — згадує Олександр Копиленко. Це була єдина книжка в українській літературі про

Михайло Гайдабура

на кораблі спершу політпрацівником на Балтфлоті, згодом воював у Севастополі. Командуючи загonom морської піхоти під час оборони Севастополя 1942 року, Михайло Гайдабура загинув.

Талановиті митці Микола Шпак, Олекса Десняк, Михайло Гайдабура пішли з життя в розквіті творчих сил. Але смерть не владна над тим, що творилося в ім'я народу.

Микола Шпак. 1930-ті роки

*Куди не тави - спроби неозорі
Міжя ідуць, гітєарь в просторі.
Семілес, колос єрний. В морі
Хлобв мучець вітер. Птака
Пилке висотє в небесах.
І з конєним помахом, як тави,
Все вище іде у висотє,
Своєїма неба голубєць,
Птака зорить лінеє далєчє
Своєї гєрмєтєчє вєлєчє,
І радєць пєдєць, мов камєць.
Пискильє крики над ланєць
В пєцєць нєлєчєць курєць.*

Уривки з поеми
М. Шпака
“Пісня про
Ето Гордон”

УЧІМОСЯ, БРАТИ МОЇ!

Балтське училище державного педагогічного Південноукраїнського університету ім. К. Ушинського — сучасне, з високим рівнем підготовки освітянських кадрів. У вересні 2008-го воно відсвяткувало 78-річчя з дня заснування. За цей період училище підготувало понад 15 тис. учителів початкової школи за спеціальностями: англійська мова, вихователь школи-інтернату, керівник дитячого хорового та хореографічного колективу, соціальний педагог.

Навчально-виховний процес в училищі забезпечують висококваліфіковані освітяни. Викладацький колектив навчального закладу — 12 викладачів-методистів, 30 старших викладачів, 32 нагороджено знаком "Відмінник освіти України", одного — нагрудним знаком "Василь Сухомлинський", сімох — "А. С. Макаренку".

Училище має хорошу матеріально-технічну базу: методичний кабінет; два навчальні корпуси, у яких розміщено 29 навчальних кабінетів; два початкові класи базової школи-ліцею, що входять до структури комплексу; комп'ютерні класи; бібліотеку; читальну залу; спортивну і хореографічну зали; їдальню; дві теплиці.

На стаціонарному відділенні навчається 620 студентів, на заочному — 75. Студенти — постійні учасники та призери регіональних, обласних предметних олімпіад, Міжнародного конкурсу з української мови ім. Петра Яценка, стипендіати Президента України, Верховної Ради України. Серед них — переможці обласної олімпіади з фізичної культури серед ВНЗ І—ІІ рівнів акредитації.

Педагогічний колектив пишається кожним випускником:

У межах національної презентаційно-рейтингової програми "Діловий імідж України. Національні досягнення" свої здобутки представляють номінанти срібної відзнаки "Визнання року-2009" — Балтське училище Південноукраїнського державного педагогічного університету ім. К. Ушинського і Володимирецький районний колегіум Рівненської області.

поетесою, лауреатом премії ім. Євгена Маланюка Наталюкою Поклад, директором Науково-методичного центру середньої освіти Міністерства освіти і науки України Ю. Завалевським, заступником директора Одеського обласного інституту післядипломної освіти Л. Задорожною, працівником управління освіти і наукової діяльності Одеської обласної державної адміністрації

Т. Піть, заступником голови Балтської районної державної адміністрації О. Нечипорук.

За значний внесок у розвитку вітчизняної освіти, підготовку висококваліфікованих кадрів для початкової школи педагогічний колектив училища нагороджено почесними грамотами Кабінету Міністрів України й Одеської обласної державної адміністрації.

Добре відомий не лише у районі, а й за межами Рівненської області Володимирецький районний колегіум. Тут здобувають освіту 864 учні з різних регіонів України.

Головне завдання колегіуму — створення оптимальних умов для самореалізації особистості в системі школа—колегіум—ВНЗ в освітньому середовищі навчально-виховного закладу в сільській місцевості.

У Володимирецькому районному колегіумі діє система роботи з обдарованими дітьми, до якої входить допрофільне і профільне навчання. Є класи з поглибленим вивченням фізики, математики, хімії, біології, історії, права, української й іноземної філології.

Для всебічного розвитку особистості діють предметні, спортивні й хореографічні гуртки, народної та естрадної пісні. Учні відвідують вокальну, хорову, духову й театральну студії.

Працює сучасний бібліотечно-інформаційний центр, який має вихід в Інтернет, кімната психологічного розвантаження, комп'ютерний центр, лекційний, спортивний, тренажерний та активний зали.

Серед учнів колегіуму є переможці районного й обласного етапів всеукраїнських предметних олімпіад з базових дисциплін та конкурсу-захисту науководслідницьких робіт МАН.

Для заохочення школярів до навчання, підвищення престижу знань учні за високі успіхи у навчально-виховному процесі й активну участь у житті колегіуму отримують стипендії.

Заклад співпрацює з НУ "Острозька академія", НТУУ "Київський політехнічний інститут", Київським національним університетом харчових технологій, Київським національним університетом технологій та дизайну, Київським національним університетом культури і мистецтв, Севастопольським національним університетом ядерної енергетики і промисловості, НТТУ "Львівська політехніка".

Колегіум має ліцензію АВ № 420067 Міністерства освіти і науки України і здійснює професійну підготовку учнівської молоді зі спеціальностей оператор комп'ютерного набору і швачка.

ЩАСЛИВИЙ І ЗБОЛЕНИЙ

Микола ПЕТРЕНКО,
м. Львів

У світі немає нічого прекраснішого, ніж дерева.

У світі немає нічого щедрішого, ніж дерева.

Тільки біля дерев, у лісі, ви можете відчувати, як світлішають ваші чуття, як звільна відпливає туга, як ваша душа вивільнюється з-під влади суєти.

Служити деревам, служити лісу — доля для обраних небом.

Це — щастя!

Згадаймо напис на цоколі пам'ятника нашому найбільшому розумові Григорієві Сковороді: "Щаслив, хто сопряг в себе должність общую с частною — сіє єсть істинна жінзь".

Володимир Бондаренко все життя служить деревам, лісові. Закінчив Чугуєво-Бабчанський лісовий технікум, пізніше — Львівський лісотехнічний інститут. Працював у науково-дослідній лабораторії лісівництва Кишинівського сільськогосподарського інституту, нині професор Національного лісотехнічного університету — так віднедавна називається інститут, де Володимир Бондаренко здобував фах лісника. Проводить там системні наукові дослідження, викладає, керує науковою діяльністю молодших колег.

Назвемо підготовлені ним книжки, фахові й науково-популярні, природоохоронного спрямування: "Лісовими стежками", "Спілкування з природою", "Звірі наших лісів", "Першопостаті українського лісівництва". Він — автор передмови та співавтор "Термінологічного словника з лісівництва".

Той, хто знайомий із Володимиром Бондаренком, переконаний: він знає про ліс майже все. Знає, якщо відштовхуватися ще від біблійного, чому дерева тягнуться до сонця, чому орел піднімається для ширяння в неозорі височині, чому соловейко обирає для свого гнізда саме таку відстань від землі, чому дуб додає нам мужності та відваги, чому береза наповесні ділиться з нами своїм соком, чому гаддя виповзає із щілин, чому самотні вовки виливають свої жалі місяцеві.

Але не знає, звідки з'являється і куди зникає кохання.

Пошуки відповіді на це питання і привели його до літературного коша, до товариства, схожого на лісове: адже як кедр на високих схилах переплітається корінням, щоб стати єдиним відпорним організмом в одвічній боротьбі за виживання, так і в товаристві, яке його прийняло за свого, рідного, тягнуться невидимі ниті взаєморозуміння, єдності з усім сущим, одвічного братерства.

І тут здобутки Володимира Бондаренка також вагомі: кільканадцять переважно поетичних книжок, де лісова аура зрима й відчутна, де слово дихає спокоєм і красою. Водночас зі стурбованістю за нинішній і майбутній стан лісового господарства країни, нині хвижацьки грабованого, та й за нашу пограбовану свідомість також. Назвемо найпомітніші: "Ранкові роси", "Узлісся", "Трое дерев", "Лісівники ми, друже мій", "Дуби в діброві", "Абетка з лісу". Уже з назв бачимо, що деякі з них адресовані наймолодшим читачам.

Друзі жартують: Бондаренко належить до людей, які випромінюють озон. Але в жартах завжди є частка правди.

Ось випадок, який характеризує самого поета. Нещодавно видав у видавництві "Сполном" для онуків та інших найменших читачів веселих "Гарбузиків-товстопузиків". Несе додому цілий стос книжечок — аж у дворі бавляться сусідські діти. То Бондаренко й наділяє кожного новою книжечкою. Аж одна чи не найменша збагнула, та й підбігає до нього: "А це ви самі написали?" — "Так, — розців Бондаренко, — це я!"

Цієї весни Володимирів Бондаренку виповнилося 70. Поважний вік для лісника-науковця, для письменника. Та й для багатьох дерев також. У їхньому товаристві він почуватися найкраще. На ювілейні зібрання прийнято одягати всі нагородили. А коли йдеш до лісу, не треба одягати мундир із генеральськими погонами, щоб похизуватися перед лісовими побратимами. Й вченого й письменника в такій формі не бачив. Може, тому, що поміж літераторів чини й звання не відіграють ролі. Хоч і тут Володимир Бондаренко має право на звання далеко вище від рядового.

ІЗ ДРУЖНИМ ВІЗИТОМ — СУСІДИ-УГОРЦІ

Тетяна БІДЗІЛЯ,
м. Бережани Тернопільської обл.

Уже з десяток літ Бережани залюбки відвідують угорці, які ревно шанують історію свого народу. Особливе місце для громадян Угорщини — Бережанський замок. Саме тут 6 травня 1703 року вождь повстанців, провідник національно-визвольної війни угорського народу 1703—1711 рр., князь Трансильванії (Семігороддя) Ференц II Ракоці видав маніфест, у якому закликав угорський народ до повстання проти австрійського панування.

Про це нагадує меморіальна таблиця на стіні замку, яку традиційно прикрашають вінками пам'яті зі стрічками кольорів угорського й українського державних прапорів. Така церемонія відбулася і нещодавно. Участь у ній брали гості з міста Ніредьгаза та інших населених пунктів Угорщини, представники фонду "ЄвроКліп — ЄвроЗв'язок", а також представники місцевої влади.

Присутні мали можливість послухати виступи учасників зустрічі, серед яких були краєзнавці, викладачі шкіл і ВНЗ, представ-

ники самоврядування, зокрема Саболч-Сатмар-Берег — однієї з областей Угорщини, що межує з Україною.

Угорці високо шанують ім'я князя Ференца Ракоці (1676—1735), гнаного й переслідуваного австрійською владою. Ракоці підтримував контакти з французьким королем Людовіком XIV, був в'язнем фортеці Вінер-Нойштадт, звідки втік до Польщі. Бережанщина була частиною Австро-Угорської імперії, й тому князь не без підтримки власника Бережанського замку переховувався в нашому місті, ставши прикладом боротьби за свободу рідного народу.

Життя князя Ф. Ракоці було звичайним. Він зумів створити регулярну армію, домовитися з керівниками селянського повстання куруців, сприяв розвитку економічного життя співгромадян.

Про повалення трону Габсбургів Ракоці оголосив 1707 року. Однак його армія зазнавала поразок від австрійських військ. Відновити владу у Трансильванії князеві не вдалося — завадило укладення австрійсько-турецького договору. Прах князя угор-

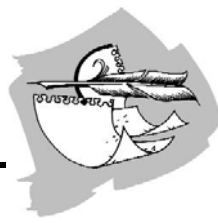

цям вдалося перенести на батьківщину аж 1906 року.

Гості не обмежилися вшануванням історичних подій. Вони запропонували співпрацю в галузі освітньо-культурних та туристичних відносин угорців та українців, пов'язаних спільною історією. Прикладом може стати співпраця з містами й селами Закарпатської області, де успішно розвиваються освітньо-культурні, туристичні й економічні контакти.

Зустріч завершилася екскурсією замком, яку провів директор заповідника В. Зорик. Під час спілкування виникла ідея дізнатися, в якій саме залі Бережанського замку Ф. Ракоці написав маніфест, хто першим почув його з уст вождя-промовця. Може, сам власник замку? А, може, й друзі-повстанці, серед яких могли бути поляки й українці? Ці запитання — ще один місток до дружби сусідніх народів.

***
Після війни,
коли нас визволили,
і на то не було ради
(Людкевич сказав:
“нема ради”),
хлопці,
що дозрівали,
врівались активно
в життя.
Змінилися прикордонні
й географічні межі.
В Європу дороги були
геть перекриті,
зате відкрилися нові
шляхи сполучень,
на вокзалах з'явилися
нові розклади,
відповідно до яких
поїзди закурсували до Києва,
Харкова,
Донецька, Москви, Одеси...
Особливо привабив поїзд
Станіслав—Одеса.
Місто—загадка,
місто на березі моря.

Моря!
Море манило до себе всіх,
а саме шістнадцятилітніх.

Один із них розказував
мені якось.
Так манила до себе Одеса,
так хотілось побачити море,
а ще більше —
в ньому скупатись,
що не витримає
і одного разу
украв зі сховку
батькові гроші,
купив квиток і помчав до
омріяного міста.
Побачив море, покупував,
поїв морозива, пірижків,
потратив гроші
ще на якісь дрібні спокуси,
а зворотний квиток не було
за що купити.

Що ж робити?
Довідався, коли
вирушає потяг.
Вибрався зверху на один
вагон,
притиснувся до нього лігма,
і так у вільному
просторі долілиць
долав відстані між
містами й селами,
а коли дійшов до Коломиї,
сповз із вагона
і побіг додому.
Бідолаха ще не знав,
що все його обличчя було
чорне, як у негра.
Довго відмивала його мати,
а батько мовчав,
ні слова не сказав.
Чи вистачило води,
чи відмили матері
своїх обвуглених дітей,
які прагнули “пізнавати
в обличчя життя”
(не пам'ятаю, чий рядок).
Знаю, що подібним
перестраждали
і ті, хто здобули славу
вправними віршотворами,
одне слово, ті,
хто відбувся в житті,
кожен по-своєму.
Чому ж соромливо мовчать,
не хочуть згадувати?
Так чи інакше
належать вони
до обвугленого покоління,
яке вже ніколи й ніде
не повториться...

***
Він любив стояти на мосту
і дивитись на Рибницю.
М'яко текли хвилі...
Зігнутий, скривлений.
Викривлені руки й ноги.
Мешкав разом із сестрою.
Теж калічкою.
Чому він був
такий скалічений?

Якось я почув
про прикрий випадок,
що стався з ним.
Два хлопчики сиділи
на високому горбі над рікою.
Дивилися на стрімкі хвилі,
на темний ліс удаліні.
Про щось лінькувато говорили.
Аж раптом
один зненацька
штовхнув другого,
та так,
що той шкереберть
скотився донизу,
упав за крок від ріки,

Василь КЛІЧАК

ОБВУГЛЕНЕ ПОКОЛІННЯ

побитий, поламаний,
покалічений.
Так і зрослися
викривлені кінцівки.
Скалічів на все життя.
А той другий
через багато літ женився,
вродився у нього син.
Красивий-красивий.
Виростав із такими
розумними очима
і з одним ганджем —
не говорив.
Був німий від народження...
Летять стрімкі хвилі
під мостом.
Не зупиняється на них
сумний погляд каліки.
Кажуть, помер.
І сестра його теж померла.
А ріка шумить,
облупує береги
і відносить
із собою
ще одну історію.

***
Думаю, що сьогодні
згадає мене добрим словом
і, можливо, навіть
комусь розкаже,
та дівчина,
якій я учора подав руку
на слизькій гірці біля метро.
Вона зупинилась,
сперлась об стіну
і боялася йти донизу.
А після того,
як я подав їй руку,
вона весело й щибетливо
подолала зі мною той спуск,
подякувала
і побігла до автобуса...
На превеликий жаль,
більше ніколи подумки мені
не подякує
дівчина з мого села
за те, що подав я їй руку...
На студентських канікулах,
коли повертались з весілля
хлопці й дівчата,
хтось їй підставив ногу,
вона упала в яму,
я підійшов, подав руку,
допоміг підвестися,
а далі пішов з хлопцями.
Вона розказала
про те своїй мамі,
а та — моїй.
А потім минули роки...
Від якогось хлопчиська
те дівча завагітніло,
і на п'ятому місяці
мама змусила
перервати вагітність.
Опісля дівчина померла,
і лежить тепер
Під дуже красивим
пам'ятником
на цвинтарі у моєму селі.
А ще думаю, що
ніколи вже не згадає
мене та дівчина,
якій я колись подав руку

допомоги,
і яку вбили донецькі пацани
перед першим туром
президентських виборів
у 2004-му
за активну ющенківську
пропаганду.
Добрий учора
здійснив я вчинок.

Та чому він
потягнув за собою
такі сумні спогади?
Хто мене
звільнить від них?

***
Тільки тоді
дихнемо вільно,
на повні груди,
коли обраний
майбутній правитель
скаже нам щиро,
поклавши руку на серце,
щось подібне,
як сказав Богдан
Хмельницький
після Берестечка:
“Я Польщу в Польщу
пересунув...”
Головне, щоб було
кому сказати
і — ще головніше! —
було кому почути...

*Рядок з поеми Ліни Костенко
“Берестечко”

***
Перед Першою
світовою війною
в моєму селі налічувалося
2400 мешканців.
За моєї пам'яті — десь 1300,
А зараз нібито 1200.
Так чи інакше —
минає століття
від фіксації тієї цифри,
до якої моєму селу, схоже,
більше ніколи не дотягнутися.
Хіба що збудувати
табір відпочинку для дітей,
якийсь промисловий об'єкт,
шахту чи щось подібне.
Шахти колись були
у солекопальнях за Австрії
й Польщі.
Тому й назвали село Рудники
з наголосом
на першому складі.
Шахти давно зникли,
залишилась назва села
і гора, що називається
Солище.
На тім Солищі
дуже любить пастися худоба,
хай навіть трави немає зовсім,
лише будяки,
а худібчина все одно лише
корінчики трави аж до ґрунту.
Худоба дуже любить сіль.
І як добре, що село
Ні тоді, ні пізніше
не пошахтьорилось.
Мілкішає Рибниця.
Молоді жінки на заробітках
у Європі.
У перший клас прийшло
шестеро дітей.
То ж чи дотягнеться село
до тієї найбільшої в своїй
історії цифри?
Хай навіть це
і не є самоціль,
та пам'ятати потрібно.
І висновувати одне,
що світові катаклізми
спричинили хвилі
спустошення.

А хочеться так уявити собі
той гамір, гомін, вир життєвий,
що застиг у фотознімках.
Пам'ятаймо про те,
що наших односельців було
колись більше,
як і всіх українців
у всій Україні.

***
У селищній амбулаторії
піднялася на другий поверх
на двох милицях жінка.
А навпроти кабінету хірурга —
кабінет педіатра.
І розкаже та жінка хірургові:
— Я не можу дивитися
на ту кімнату.
(Себто ту, де приймають
хворих дітей.)
Не можу...
Після війни
тут було відділення МГБ.
Її завели туди,
у ту кімнату
на другому поверсі.
Допитували, мучили,
а потім посадили
м'яким місцем
на розпечену електроплиту.
Дівчина не витримала,
розкричалась, вирвалася
і стрибнула через вікно
з другого поверху.
Зламала обидві ноги.
Затаїла образу, біль,
гіркоту на все життя.
Розповів мені про це
місцевий хірург.
Набачився він і наслухався
різних історій.
А ця зворушила
чи не найбільше...
Хтось був до нас
у цій будівлі.
Робив свою звичну роботу.
А яку? — Пам'ятають
про те лиш стіни
і деякі люди,
яким вдалося вижити,
і які ненавидять цю будівлю,
хочуть про це розказати,
хочуть, щоб їх почули,
і — як не дивно —
багато хто їх слухає
і мало хто чує...

***
Як тільки
почав усвідомлювати
життєві реалії,
пам'ятаю,
наша хата наповнювалась
дзвінкоголосим
дівочим щебетом.
То до моєї старшої
сестри Олесі
приходили її подружки-
однокласниці.
Вже тоді
мене приваблювала
мова їхнього спілкування.

Як гарно звертались вони
одна до одної на ймення:
— Марусько! Ганнусько!
Олесько!
Катрусько! Орисько! Олюсько!
Оленко! Мар'яно! Христинко!
Кажуть, що подібна
форма звертання
була притаманна
тільки в Рудниках.
У всякому разі, подібного
в сусідніх селах
не спостерігалось.
Ріже слух, коли чуєш зараз:
— Толік! Віталік! Віка
(все одно, що
Текена, тобто Тетяна),
а ще Діма, Петя,
Стьопа, Гріша, Ваня,
одне слово, чужомовний
вплив позначився.
Така ось руйнація...
Підступна, невидима,
і — що найстрашніше —
не усвідомлена.
Як би назвали
тепер своїх героїв
Черемшина й Стефанік?

У ВЕРЕСНІ 1939-го

Був у селі пан,
вірменин за походженням.
Багатий, пихатий,
чванливий.
Мав величезний
спадковий маєток —
дім на кілька десятків кімнат.
Селяни називали
той дім “муром”.
Мав наймитів,
численну обслугу.
Розказують, що слуги
надягали йому на ноги
панчохи і підштаники.
То був особливий ритуал.
Хлопчиська сільські
любили робити
панові усяку шкоду.
І раптом звалилась
на голови людей
Друга світова війна.
Польські пани
і ті, хто належав
до їхнього прошарку,
утекли з усім,
що встигли прихопити,
на Румунію.
А наш панунцьо
чи то через лінощі,
чи то через вузьке
світлобачення
залишився в селі.
...І прийшли совіти.
І почали наводити
свій лад.
А коли ввірвалися
в панський маєток,
застали панунця
за ритуалом
надягання кальсонів.
Зігнали його з крісла,
босого у підштаниках
прив'язали за руки
до його ж карети
і потягли
по ґрунтовій
вересневій дорозі,
кажуть, аж до Львова.
Навряд чи витримав
отой пекельний рейд
на таку далеку відстань
випечений і зманіжений
наш панунцьо...
У всякому разі, зник після
того назавжди.
А хлопчиська сільські,
які все те спостерігали,
і які перед тим
робили панові усяляку шкоду,
дивилися ображено,
стиснувши кулаки,
і готові були
за нього мститися,
ще не усвідомлюючи,
що то гнали босоніж
по твердій дорозі
іхню ще не заргатовану
молодість...

Віктор ХОМЕНКО,
Крим

ДОЛЯ ВАЛЕРІЯ БАСИРОВА

СЛАВНА,
КА

— Щасливий тим, що повернувся до своїх українських і кримськотатарських коренів, залишився живий, хоч перехворів у дитинстві на сухоти, пережив злі часи. Нині маю можливість спокутувати провину за те, що так довго був відірваний від свого коріння, — каже Валерій Магафурович.

Коли виповнився рік, не стало батька, а мама, тяжко працюючи, перейшла зі мною Урал, Воркуту, Волго-Донський канал і нарешті повернулася на рідну Хмельниччину, в місто Славуту. Тут я виріс, ходив у школу, мужнів, став журналістом, видав сам першу книжку, якою спробував довести собі й клеркам від видавничої справи, що випускати у світ книжки можуть не лише колективи з сотнями душ, як було за радянських часів, а всього кілька професіоналів — це вже повноцінне видавництво.

Оскільки дозволу не давали, видав на свій страх і ризик, щоб нікого не "підставляти", власну книжку віршів "Нечайна відлига" усього за дві доби. Це була "найшвидша" книжка в тодішньому СРСР. Поспішав, бо знав, що є ті, хто повідомить у певні інстанції про "підпільне" видання й не дозволить цим займатися. Так і сталося. Надійшла команда: "Весь наклад — під ніж". Але "там" запізнилися: встиг продати всі книжки.

Згодом вибором омріяну революцію: "Як експеримент дати дозвіл на видання книжок". Відтоді почав видавничу діяльність.

Справжньою перемогою "опального" журналіста було те, що він — єдиний серед українських редакторів — попри суворі застереження, зважився на передрук з "Літературної України" Програми Народного руху, ще й з двома тисячами понадпланових примірників. Їх роздали на майбутньому майдані Незалежності в Києві, після чого пильні функціонери за рік до пучку позбавили роботи.

Ми проводили перші мітинги, збирали по 10 тисяч осіб біля ЧА-ЕС. Уперше жовто-блакитний прапор з'явився там, коли прийшли мітингувальники з Рівного на чолі з Червонієм. Ми знали, що відстоємо.

Тоді з-поміж семи кандидатів виграв конкурс на посаду головного редактора міської газети Хмельницького. 1992-го міськрада звільнила з роботи. Казав тоді: "Я високий чоловік, мені важко нагинатися". Відтоді на державній службі вже не працював, бо змалку не залажав ні від чого, крім власної совісті.

...Розмовляємо біля каміна у знайомому багатом творчим людям приватному офісі на тихій сімферопольській вулиці Виноградній, куди надходять рукописи з усієї України.

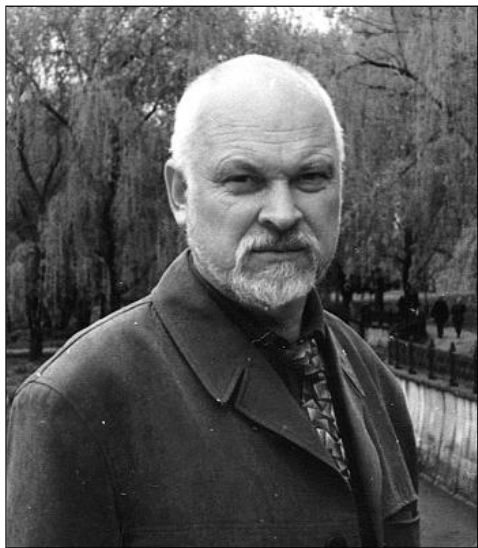
— Якось на письменницькому з'їзді в Києві підійшли кримські татари і попросили допомогти налагодити видавничу справу. Не відмовив. Довелося в п'ятдесят починати з нуля.

Коли приїхали з дружиною Вітою до Криму, були тільки борги — ні роботи, ні друзів. Згодом з'явилися і друзі, й замовлення.

Оскільки в Криму українські й кримськотатарські видання були обділені увагою урядовців, спробував налагодити випуск двомовних книжок. Кілька проектів підтримав Міжнародний фонд "Відродження". Вірними й надійними помічниками стали насамперед дружина, художник Олександр Іваненко, технічний редактор Мемедула Усенінов, науковці й письменники Юнус

Кримський поет, письменник і видавець за двадцять років роботи його невеличкого приватного видавництва "ДОЛЯ" самотужки випустив у світ близько півтори тисячі вартісних книжок різними мовами, зробив для гармонізації міжнаціональних стосунків на поліетнічному півострові не менше, ніж цілі інституції та владні структури.

Мати Валерія Басирова українка, батько — кримський татарин. Народився він на Уралі. Засновник осередків Товариства української мови і Народного руху України на Хмельниччині, головний редактор тамтешніх українськомовних газет. Лауреат престижних премій, російськомовний поет і українськомовний прозаїк, перекладач. Голова Кримської республіканської організації Національної спілки письменників України, президент кримськотатарського письменницького ПЕН-клубу. Перший на обширах колишнього СРСР приватний книговидавець і першовидавець Корану кримськотатарською мовою, українською й кримськотатарською класики й сучасних письменників багатьма мовами. Автор трьох десятків власних книжок.

Кандим й Олександр Губар, Шакір Селім і Данило Кононенко, Аблязіз Велієв і Світлана Кочерга.

І тут я ні від кого не залежу. Тим, хто говорить про скруту, кажу: сутужно нині всім, але працюю, і матимеш усе. Заробляю лише 10% з книжки, але постійно, і тоді мені вистачить на життя й творчість. Своєю працею доводжу, що це можливо. Втіху маю від того, що книжки виходять гарні, бо прагну кожну з них перетворити на витвір мистецтва.

Коли 2001 року видав п'ятисоту книжку (нею стала поема Т. Шевченка "Кавказ", яка вийшла чотирма мовами — українською, кримськотатарською, російською й англійською), це помітила місцева влада. "ДОЛЯ" отримала Премію Ради міністрів Криму. Кожне нове видання швидко зникає з полиць книгарень, тож чимало читачів знаходять їх на сайті В. Басирова в Інтернеті.

На міжнародних ярмарках книжки "ДОЛЯ" традиційно визнають найкращими, відзначають спеціальними дипломами за внесок у розвиток багатонаціональної культури Криму. Кожну третю книжку професійного письменника в "ДОЛЯ" видають безплатно. Але ця благодійність стосується тільки мистецьки вартісного твору.

— Для мене видавництво — захоплення, а не спосіб заробітку. Тому не всі книжки беру до роботи. Якщо якась не відповідає моїм уподобанням чи поглядам, кажу: не друкуватиму. Не працюю на вибори, не друкую політичних опусів — встигнути б видати духовні скарби, яких так багато. Треба працювати, щоб приносити користь людям.

Зараз можемо конкурувати з видавництвами Росії й далекого закордону. Часто можна чути: душаєть українську книжку. Ніхто не душиє. Видавайте. Зумійте видати! Хоч у нас немає спонсорів, меценатів, кожен має власну мету.

Доводжу всім: коли ставити за мету не заробляти гроші, а робити справу, і гроші придуть, і справа загараздиться. Дивуюся, коли колеги бідкаються: немає ні замовлень, ні фонду. Кажу їм: робіть гар-

ні книжки, і з'являться замовлення. Виставляйте розумну ціну і ніколи нікого не обманюйте. Випускаючи гарну книжку, можу не отримати жодного прибутку. Такі "мінуси" — це мої проблеми. Але я дав слово і дотримав його. Прибуток мене не цікавить.

Завжди ставлю себе в екстремальні умови, щоб постійно випробуватися на міць. Якщо мені заважають працювати — стаю сильнішим.

Скільки книжок видано, а щоразу вчуся і не соромлюсь, коли щось не вдалося. Шукаю, удосконалююся й хочу, щоб щоразу було краще.

Казали: в Криму кепська поліграфічна база. Подивіться на мої книжки — кожна зроблена саме тут. Перші ж кримські примірники були настільки гарні, що до мене приїхали з Німеччини, замовили дитячу книжку для "батьківщини книгодрукування". Потім прохали зробити книжки для Ізраїлю, замовляв Яр Славутич із Канади. Здавалося б, є чудова поліграфічна база в столиці, за кордоном, а їдуть до мене. Знають: робити абияк не вмію.

Задумав серію "Скарбниці кримськотатарської духовності" — мої переклади українською мовою творів репресованих кримськотатарських письменників. Склад план, які книжки мають вийти в цій серії, й здивувався кількості перекладаних і знищених мудреців. Коли перекладав, відчував, як автори сидять у камерах, бачив нарі, на яких вони спали, ґрати, крізь які виглядали, був разом із ними. Відклав усе й сидів з ранку до ночі над перекладами, які мене полонили.

Захоплююсь, працюючи й над власними книжками. Це — моє життя. Приходить настрої — беру ручку й пишу, хоч навколо комп'ютери. Єдине, чого ніколи не знаю, — коли створиться вірш. Це осяяння: записав, не роздумуючи. Так і книжку "Дихання ранкової роси", що вийшла дев'ятьма мовами, писав ночами в лікарні, коли кілька тижнів сидів біля невеличкого хворої мами. Художник Раміз Нітовкін

проілюстрував, і вона розійшлася дуже швидко.

Створити книжку — це моє. Зроблю її найсумлінніше, тож експлуатуйте мене так, щоб до денця висмоктати знання й уміння, дайте мені цю можливість і не заважайте. А тоді йдіть і дивіться, що вийшло.

Видавав і мікрокнижечки, й масивні фоліанти. П'ятитомник про долю татар у часи Другої світової війни створив за два тижні. Хочу встигнути видати правду про долю українців і кримських татар. Втомився від брехні, мовляв, той був ворогом, а той — зрадником народу. Пишаюсь, що вдалося повернути чесне ім'я сотням людей, зокрема остарбайтерів, яких силоміць вивезли в Німеччину. Хочу, щоб до кожного народу ставилися по-людськи, гідно, як і має бути. Пора перестати прищиплювати людям й народам ще сталінські ярлики, більше думати.

Так, я кримський татарин, але водночас і українець. Мені байдуже, приймають це чи ні. Якщо людина будь-якої національності буде підленькою, скажу їй це в очі. Критерій — справжність душі, переживань, дій, життя, чистота помислів. До цього прагну все життя. Такі мої автори, таких навіть шукаю.

Не маю права на зневіру. Не маю права згаяти й хвилини. Ставлю себе в екстремальні умови, щоб бачити, чого вартий. Постійно оголошую війну собі, щоб випробувати долю, інакше не буду собою. Просто зранку треба подивитися в дзеркало, собі в очі: якщо їх не відводиш — усе гаразд, ідеш далі, якщо відведеш — пора рятувати душу. Завжди маємо пам'ятати, що йдемо на фінішній прямиї.

У Криму він дуже швидко дав "фору" багатьом із тих, хто жив тут до нього, але так і не зміг піднятися над умовами й умовностями, розлучитися зі штампами й кліше ще радянської епохи, щоб здійснити місію. Нині на півострові він — особистість, здатна сприяти розв'язанню проблем в етнокультурних процесах відродження, передусім мовних.

Чому так докладно говоримо про "ДОЛЯ"? Після Басирова таким шляхом (можливо, у чомусь відмінним) проходили всі приватні видавництва. Вони народжувалися й зникали, не витримуючи конкуренції. Це закономірний процес. "ДОЛЯ" залишилася, зайняла нішу в книговидавництві.

Валерія Басирова як засновника й директора видавництва не можуть не тішити здобутки. Але треба йти далі. Й уже не самотужки, а з допомогою держави. Бо саме через її неучасть ще багато цікавих масштабних проектів залишилося нереалізованими. А це великий прорахунок у державній інформаційній і культурній політиці. Адже на півострові нині міцнішає співдружність мов і національностей, проростає наше майбутнє.

Віриться, каже Валерій Басиров, що нові професійні рідномовні видавництва такі з'являтимуться в Криму, що відчинить двері давно омріяна сучасна книгарня, у якій тюркськ й українську літературу розповсюджуватимуть за доступними цінами, що наш уряд зрозуміє: видавці потребують негайної підтримки, бо саме вони забезпечують духовним харчем і дітей, і дорослих — усіх, хто прагне стати особистостями, патріотами рідної країни й ковалями власної долі.

Анатолій ЗБОРОВСЬКИЙ,
м. Ірпінь Київської обл.

Нещодавно в Одесі вийшла друком книжка Олега Олійника "Наснага одеської душі: одеські храми та добродійні товариства і осередки". Автор розповідає історію церков і добродійних товариств Одеси і водночас показує українську Одесу. Він, зокрема, пише: "Попри всілякі заборони, в Одесі плідно працювали українські культурно-просвітницькі товариства. У другій половині XIX ст. таке товариство мало назву "Громада". За українську патріотичну діяльність воно було заборонено. Протягом 1905—1909 рр. в Одесі діяло найбільше в Україні за кількістю членів культурно-просвітницьке товариство "Просвіта". Коли його заборонили, то виникло нове — "Український клуб", а невдовзі й "Українська хата", яке проіснувало аж до революції 1917 року.

Наприкінці XIX століття в Одесі активно діяв осередок загальноукраїнського нелегального товариства "Братство тарасівців", метою якого було відродження незалежної й самостійної держави українського народу. В нашому місті найактивнішими його членами були Іван Липа та Віталій Баровик. Це товариство розгромила російська жандармерія".

Марко Кропивницький вважав Одесу "другим своїм домом". Він прожив у портовому місті 10 років і всі їх присвятив українському театру. 1875-го корифей заснував в Одесі український театр, об'єднавши трупу університету й одеської семінарії з молодіжною драматичною трупою Пересипського Народного дому в один театральний колектив, про що писав у часописі "Рідний край" композитор та історик Микола Аркас, який сам тоді грав у цьому гурті.

1898 року в Стрітенській церкві на Новому базарі в Одесі письменник Іван Бунін обвінчався з місцевою красунею Анною Цакні. Олег Олійник зазначає, що за національністю цей класик російської літератури був українцем. Його справжнє прізвище Бунівський. Олег Олійник пише про Буніна: "Це єдиний письменник, який в оповіданні "Степ" змалював антиукраїнські погроми (нищення української інтелігенції) під час революції в Російській імперії 1905 року".

1914-го указом Миколи II було заборонено відзначати день народження Тараса Шевченка. Проте служба Божа, присвячена 100-й річниці з дня народження Кобзаря, відбулася у припортовому храмі Святого Миколи Чудотворця. Народу було стільки, що не проштовхнутися навіть під хори, не те що до вівтаря.

Олег Олійник розповідає: "На Проводи, тобто першої неділі після Великодня, та ще з нагоди відзначення п'ятої річниці відродження Української держави члени Одеської "Просвіти" та Чорноморського козацтва чудового весняного ранку 1996 року під національно-державними й козацькими прапорами з квітами вирушили на Друге Християнське кладовище, щоб пом'янути синів Одеси, які загинули взимку 1918 року в боях за Українську Народну Республіку".

За наказом Муравйова в Одесі було знищено 5 тисяч українських інтелігентів (письменників, акторів, педагогів, лікарів, інженерів, офіцерів), які наважилися повернутися серцем до рідного народу.

О. Олійник розглядає знищення церков у зв'язку з Голодомором і зазначає, що це було намагання знищити українську націю духовно і фізично.

ПРО ВЕСНУ ТА ПОЕЗІЮ, ФРАНЦУЗЬКУ І НЕ ТІЛЬКИ...

Дмитро ЧИСТЯК

В Україні відбулася Французька весна. А це понад двадцять культурних заходів на будь-який смак: тут і феєричне піротехнічне дійство “Дивацтва на воді”, і фестиваль допрем’єрних показів фільмів, і цікава виставка з уславлення Діоніса... Потішила цьогорічна франкофонія і бібліофілів: зустріч із прозаїком Мартін Ле Коз, презентація українського перекладу “Коханця” Маргеріт Дюрас. Натомість зустріч із сучасним французьким поетом Жоелем Верне, яка відбулася в Національному музеї літератури за участю директора Французького культурного центру в Києві Мат’є Ардена та численних слухачів, мала дивну тему: розмисли про природу Поезії.

Що таке Поезія? Яка її роль у сучасному пост-індустріальному світі? У чому її чарування? На ці питання намагався дати

відповідь Жоель Верне.

Пропонуємо читачам уривки з його промови-медитації, яка дуже суголосна пошукам не лише французьких авторів, а й кожному шукачеві “Таємничого Світла” на життєвій путі.

Жоель Верне народився 1954 р. у селищі на мальовничих берегах Луари. Однак юнака вабили мандри: Європа, Азія, Африка. “Я ніби той, якому не спинитись” (Лао Цзи). І тут — зустріч із чудовою африканською Поезією. Потому — понад соток збірок поезій, подорожніх нотаток, есеїв. Переклади фарсі й арабською. Передачі на радіо “Франс-Культюр”. Тепер — Київ, місто, де “світла радість проміниться в кожному камені”. Прості слова, написані похапцем на добру згадку на полі мого записника. Прості слова, які так багато говорять про Поета, який уміє бачити таємниче сяйво в камені. Адже, як мовить уже наш поет Микола Воробійов: “У кожному камені світиться”. Поезія справді не має кордонів...

роджується в абсолюті самотини, хай би цілі народи товклися тут-таки, у кімнаті писаря-челяця.

Отже, поезія — в самому осередді речей, світу речей та істот, вона — в осередді нашого первісного ества. Вона, власне, — найвище життя (справді найживіше проживання життя), і водночас торкається смерті. У смерті — світло поезії. Перед нею не схитруєш. При ній втрачають принаду всі прагнення. Є тільки поезія, а не довоклиця какофонія.

Писання — це справа одного у супроводі всіх, у товаристві живих і мертвих. Єдине слово, пронісшись у юрбі, вихоплює з неї обличчя всіх. Тому неможливо влізати їх, прагнення будь-що личувати одним лицем, одним іменем, однією роллю загальне невидиме обличчя — ілюзорне. Нездійсненне — прагнення увібгати все до карнавалу літер і книжок. Увібгати до буття там, де всьому ніколи не бути.

В оповідці з-під однієї руки, у битті одного серця проступає світова повість. Поезія — це биття серця і водночас помах крила недосяжного птаха. Птаха, який зринає в небі миті, а не у недовідомому неприйдешньому майбутті.

Отак і пишемо, не надто зважаючи на здобутки й негоди, слухаючи мерців і виглядаючи Виживальних. Трапляються зміїні дні, трапляються дні ластовині. Споглядаємо темряву води часу під зводами вічного мосту. Це ж і є, певне, наше найплідніше неробство. Та що вдієш? Услід за Анрі Мішо можемо potwierдити: *Поет не владний у собі*. Ще запозичую уривок із П’єра Реверді: “Здається, завдання мистецтва, його роль — не щомога глибше занурення людини у злидні, страждання й тужбу, а вивільнення від них, подання ключів для виходу, для підняття над вагою повсякденної дійсності, до вільного світу естетичного, куди митець поривається для життя й вільного дихання”.

Наше завдання — віднайти спільні обрії.

Мріймо разом, у поетичному прозорі-спалаху Виходу на них.

Переклад із французької Дмитро ЧИСТЯК

ЄВРОФОРМАТ

Світлана ЛОБОДИНСЬКА

У День Європи на Першому Національному транслювали звернення голови Європейської Комісії Хосе Мануеля Баррозу до громадян України. Звичайно, голова не міг оминати болючої для українців проблеми вступу до Євросоюзу. Одне з ключових його тверджень звучало приблизно так: “Добре розумію прагнення України приєднатися до європейського співтовариства. Але вам не варто непокоїтися, насправді ви вже там! Ви — повноправна частина європейської історії й культури”.

За годину після цієї промови, ніби на підтвердження, почалася трансляція довгоочікуваного пісенного конкурсу. Іншими словами, навіщо вам Євросоюз, коли існує “Євробачення”.

Відомо, що конкурс “Євробачення” викликає значний інтерес у громадян країн так званого Східноєвропейського блоку. У міру зменшення причетності країни до Європи як політичного об’єднання цей інтерес зростає. Попри несприятливі політичні реалії, мінімальні шанси на вступ до Євросоюзу та доступ до омріяних “європейських благ”, доки триває шоу, нам дають можливість почуватися повноправною частиною такої бажаної Європи. А у випадку перемоги це може тривати навіть довше. Згадаймо перемогу Руслана 2006-го. Кому тоді вдалося уникнути спокусливої думки, що Європа нарешті нас визнала, чи навіть надії на те, що це матиме політичні наслідки?

Тож для країн, орієнтованих на євроінтеграцію, “Євробачення” — шанс принаймні символічно утвердитися в уявному просторі об’єднаної Європи. Тому, окрім пісень, вони представляють там ще й бачення власного місця в “дружній європейській родині”, власну євроінтеграційну стратегію.

Євросоюз — це співдружність держав, об’єднаних дотриманням певної сукупності універсальних цінностей, закріплених у єдиних для всіх високих стандартах (принаймні саме за їхню недотримання туди не пускають Україну). Причетність до цього універсального простору з усіх сил намагаються продемонструвати країни-учасниці “Євробачення”. Сумлінно виконуючи танцювальні па, вокальні пасажи та виявляючи технічну майстерність, учасники прагнуть засвідчити відповідність певним критеріям якості конкурсу. Оскільки Європа — передусім спільний ринковий простір, професіоналізм на “Євробаченні” видається значно важливішою якістю, ніж будь-які завжди суперечливі естетичні критерії.

Глобальна світова система в ідеальному вигляді не заперечує і культурної різноманітності. Тому популярною стратегією на “Євробаченні” є демонстрація власного неповторного внеску до культурної скарбниці Європи. Здебільшого свідчення цього внеску — етнічний колорит, який, проте, не ставить під сумнів суттєву відповідність загальним європейським стандартам.

Україна не раз уже успішно користувалася таким прийомом. Місцева специфіка у вигляді “диких” гуцулів (Руслана), пострадянських персонажів (Сердючка) чи вродливих солодкоголосих дівчат (Ані Лорак) протягом трьох років забезпечувала нам високі бали. Що ж не спрацювало цього разу? За словами українського коментатора, “нашої Светі” всі експерти прогнозували місце, не нижче п’ятого.

Згідно з відомим афоризмом, виняток підтверджує правило. Тож “виняткова” позиція України і лежала в основі сценічного образу Світлани Лободи. Від попередніх вітчизняних учасників “Євробачення” її виступ відрізнявся прямою висловлюванням стосовно реального внеску України до європейської скарбниці. Те, що Україна може запропонувати Європі на високому рівні, — ескорт-послуги. У цьому сенсі нас можна вважати успішно інтегрованими і до європейського ринкового простору. Проблема тільки в тому, що цей внесок, у якому Європа справді зацікавлена і яким вона активно користується, не вписується у привабливу картину побудовану на єдиних стандартах рівноправної співдружності.

Проте не переоцінюватимемо симпатії європейців до попередніх наших конкурсантів. Відомо, що вирішальну роль у голосуванні відіграє діаспора. Можливо, поразка Лободи пов’язана саме з тим, що за неї не проголосували українські заробітчани. Їхній патріотизм виявився занадто вразливим до такої прямолінійності. Адже для них питання належності до європейського простору особливо актуальне. І в цьому сенсі спостерігати за власним культурним колоритом чи високим професіоналізмом, звісно, значно приємніше, ніж за реальним становищем.

ТАЄМНИЧЕ СЯЙВО

Жоель ВЕРНЕ

Висока поезія належить лише тим, хто шукає більше за поезію, тим, хто піднявся над людським і перевершив його, мудрецам чи містикам.

Анрі Мішо

Ви пишете? А навіщо? На ці віковічні, задоволені запитання немає й не буде відповіді. “Що ж таке поезія? Ми не знаємо” (Анрі Мішо). Те, що мені відомо у справі поетичної авантюри (чи маю право зараховувати себе до тих

авантюристів?), — крапля у морі, чи пак у глибинах джерела незнамого, це знання неписьменного. І справді: все відбувається до мовленнєвої пригоди, щось мене тягне, ніби магнітом, до гомону абетки. До лементу абетки. Ні, в мить писання мені відмовлено в ясності думки. Атож, писання — то не набуття знань, то — повне вивільнення. І тут — жодного дива, і, гадаю, жодного натхнення. Хіба слова, стикаючись із подіями, виявляють зачудування з буття у світі, й часто болять із того зачудування.

Тому все моє знання — лише інтуїція, попереду ледве мріє тремтлива стежка з речень, стежка, що губиться в гомоні мови, і водночас мені йдеться саме про *вихоплення* чогось якнайдалі від юрби, у нічній самотині, коли після надсильної боротьби, після щоденного пильнування здобуваєш *нікчемне знання*, крадеш його в поезії й дивним алхімічним прийомом

стираєш усе суще, геть усе, окрім кількох невчасних образів, поцуплених у дійсності, суцільних тут, при моїм вікні, або на відстань пострілу з рушниці, або дальших, потоплених під млявим напливом дитячих спогадів.

Це *нікчемне знання*, яке збагачують радше *досвід, випробування*, аніж тисячі читань, що кожен відбуває, аніж мільярди біт інформації, які повсякчас протиносять тіло й мозок, це *нікчемне знання* дарує мені, буває, спалахом своїм кілька сторінок, що зринули, цього я певний, з античної прадавнини чи з абсолюту Теперішнього, нашої спільної історії. Тому поезія миті, либонь, і є криком *останньої людини на цій землі*. Її можна віддати на поталу скальпеля сучасникам чи майбутнім поколінням.

Затемненість, у яку поринаєш у вірші, лише роз’ятрює спрагу тремтливого світла. Світла поезії з нараз прочиненої й тут-таки зачищеної брами. Світла, що на-

У НАШОГО БАЛЕТУ ПРЕКРАСНЕ МАЙБУТНЄ

Надія КИР’ЯН
Фото автора

16 травня в Національній опері України ім. Т. Г. Шевченка відбулася прем’єра балету “Пер Гюнт” за мотивами однойменної драматичної поеми Генріка Ібсена, музика Едварда Гриґа.

Ініціював постановку народний артист України, художній керівник Донецького академічного державного театру опери та балету ім. А. Солов’яненка Вадим Писарев. Цей твір поставили дванадцять років тому в Донецькому театрі, роль Пера Гюнта виконував Вадим Писарев. Спектакль возили до Норвегії, Швейцарії, відгуки були найкращі.

Ця тема цікава й актуальна для нинішньої молоді — вирішив актор і звернувся з пропозицією до керівників Київської муніципальної української академії танцю імені Серґа Лифаря Юрія Станішевського та Андрія Лягуценка, разом створили лібрето. Дія твору, яка відбувалася на початку XIX століття в Норвегії, перегукується з нинішніми українськими реаліями. Так само, як Пер Гюнт, зарманував життя у мандрівках різними країнами в пошуках при-

марного багатства, в кінці життя зрозумів, що його щастя насправді було біля матері, яку примусив страждати, і коханої Сольвейґ, нинішня молодь у погоні за матеріальними благами може втратити головне. “Все просто, — переконаний Вадим Писарев, — не треба нікуди їхати, створюймо красу ось тут, на рідній землі”.

І це творчому колективу вдалося — глядачі були в захопленні від прекрасного дійства і довго не відпускали артистів. “Як легко й красиво танцюють молоді, — розчулено коментували в залі. — Пурхають сцену, наче пушинки”. “Коли на репетиції я побачив, що Іван Бойко, який танцював головну роль, добре з нею впорався, — зазначив Вадим Писарев, — був вражений, адже знаю, як це нелегко”.

Юрій Станішевський, ректор академії танцю, також задоволений: “Робота з Вадимом Писаревим для нас — видатна подія.

Коли такий майстер працює з випускниками, дає їм свободу в творчості — це запорука успіху”.

Присутній на прем’єрі Надзвичайний і Повноважний Посол Королівства Норвегії в Україні Олав Берстад зазначив, що дух Ібсена у постановці збережено,

а також що прем’єра відбулася напередодні Дня Конституції Норвегії, що дуже доречно.

Академік Микола Жулинський висловив упевненість, що з такою талановитою молоддю у нашого балету прекрасне майбутнє.

“Кожен мав можливість знайти на полотнах улюблену тему для споглядання”.

РИТМИ ПЛЕНЕРІВ ІРИНИ ГРЕСИК

Відвідувачі виставки

Віра СЕРЕДА

В урочистому відкритті взяла участь заступник міністра культури і туризму України Микола Яковина, директор виставок при Міністерстві культури і туризму України Ольга Говдя, заступники голови НСХУ Микола Кіщук та Володимир Зінченко, директор музею імені Павла Тичини Тетяна Сосновська. Прибули також донька знаменитого запорізького конструктора, академіка Олександра Івченка Наталя Івченко та її чоловік Едвін Задорожний. Саме завдяки їхнім зусиллям та допомозі фірми “Медвін” і Запорізького міського голови Євгена Карташова стала можливою ця виставка в столиці України.

Усі, хто виступив під час відкриття, відзначили майстерність та індивідуальність робіт представниці сучасного українського образотворчого мистецтва, заслуженого художника України Ірини Гресик, яка сформувала власний стиль кольорової графіки, що ріднить її з монументальним сінописом. Сюжетна тематика розроблена на основі виробленої нею цілісної систе-

ми візуальних знаків і символів, якими послуговуються в різних образотворчих техніках і жанрах мистецтва. Та найголовніша особливість графічних творів — лінійність, пружна ритміка.

Ця чарівна жінка — голова Запорізької організації НСХУ з 2002 року, зазначив Микола Кіщук. Її ім'я асоціюється з пленером “Хортиця крізь віки”, що проходить у Запоріжжі з 2003 року. Вона не лише серед організаторів пленерів, а й безпосередній їхній учасник. Завдяки участі в пленерах знаних українських художників у Запоріжжі сформовано колекцію творів учасників пленерів.

НАСНАГА — ВІД РІДНОГО КРАЮ

Ірина Гресик — корінна запоріжанка. Народилася на Вознесенці (колись це було козацьке село, нині — район міста). Родина мешкала в глиняній хаті з земляною долівкою. Перший клас Ірина закінчила в цій оселі. Згодом на цьому місці побудували нові п'ятиповерхові будинки та ресторан “Росія”. Тато Ірини — відомий запорізький ху-

дожник Станіслав Шинкаренко — ще довго ходив із дочкою на місце, де стояла їхня хата: подивитися на дерева, доки їх не зрубали. Не дивно, що запах фарби супроводжував Ірину змалечку. А найкращою нагородою в дитинстві був похід у художню майстерню батька.

Творча діяльність художниці почалася 1972 року з участі у Всеукраїнській молодіжній виставці в щойно відкритій Запорізькій виставковій залі.

На відкритті київської виставки презентували каталоги всіх запорізьких пленерів “Хортиця крізь віки”, а також каталог Ірини Гресик, який вийшов з нагоди відкриття персональної виставки.

За словами самої художниці, пленери дали їй дуже багато, особливо в плані вибору теми, вдосконалення техніки, уміння аналізувати.

Кожен із відвідувачів персональної виставки мав можливість знайти на полотнах улюблену тему для споглядання.

ПЕНЗЛЕМ І СЕРЦЕМ

У каталозі “Ритми пленерів” представлені всі картини Ірини Гресик, створені під час пленерів, зокрема й ті, що презентовані в музеї імені Павла Тичини. Переважають

Ірина Гресик. “Пасіка”

Ірина Гресик. “Натюрморт із косівською керамікою”

пейзажі — сільські й міські — де сплелися природа й архітектурні споруди, здебільшого XIX—XX століття, серед яких і старовинні церкви.

Пленер “Хортиця крізь віки” знайшов відображення у картинах Старого Дніпра та ріки Молочної, Савур-Могили і легендарної Хортиці, Кам'яної Могили й Чигирини.

Родзинка каталогу — серія картин “Крим” та “Карпати”. Ці роботи — результат творчої праці на пленерах у Прикарпатті (“Пацьорка”), Закарпатті (“Шаян”), Бойківщині (“МаХит” у Славському), Криму, Польщі (Платерув) протягом 2007—2008 років.

Особливу увагу привертають натюрморти. Вони поєднують колорит українського народу, його побут, народні ремесла й художні промисли та дари рідної землі.

Одна з улюблених тем художниці — квіти. Малює вона завжди з природи — для неї це відпочинок.

Як усіх своїх світлих богів наші далекі пращури наділили золотими атрибутами, так і в багатьох роботах художниці домінує золотисто-жовта гама кольорів. Цікавий графічний прийом із білим чи чорним ахроматичним контуром. Надихнув, за словами Ірини Гресик, на його використання викладач історії мистецтва та кольорознавства Львівського державного інституту декоративно-прикладного мистецтва Володимир Овсійчук.

На полотнах “Натюрморт із косівською керамікою” — гончарні вироби з традиційною кольоровою гамою на тлі полтавського рушника, полотно передає настрої Великоднього свята та барви українських писанок.

Твори Ірини Гресик зберігаються в Запорізькому обласному художньому музеї та в дирекції виставок при Міністерстві культури і туризму України.

ТИЖНЕВИК ВСЕУКРАЇНСЬКОГО ТОВАРИСТВА «ПРОСВІТА» імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

АНОНС

ТРИВАЄ ПЕРЕДПЛАТНА КАМПАНІЯ НА II ПІВРІЧЧЯ 2009 РОКУ

Ми не збільшимо ціну нашого видання на наступні 6 місяців, сподіваючись, що Ви станете передплатником найкращого культурологічного тижневика “Слово Просвіти”. Індекс 30617. Передплатна ціна: на місяць — 4,27 грн; на 3 місяці — 12,36 грн; на 6 місяців — 23,42 грн.

Економічна криза ще не є кризою українського духу!

Засновник: Всеукраїнське товариство “Просвіта” імені Тараса Шевченка
Реєстраційне свідоцтво КВ № 4066 від 02.03.2000 р.

Шеф-редактор Павло МОВЧАН

Головний редактор Любов ГОЛОТА

Редколегія Любов ГОЛОТА (голова), Ярема ГОЯН, Павло МОВЧАН, Олександр ПОНОМАРІВ, Іван ЮЩУК

Перший заступник головного редактора Ніна ГНАТЮК 279-49-47

Заступник головного редактора Петро АНТОНЕНКО 279-49-47

Заступник головного редактора з виробничих питань Наталія СКРИННИК 278-01-30 (тел./факс)

Відповідальний секретар Ірина ШЕВЧУК

Відділ культури Сергій КЛИМКО 279-49-47

Відділ просвітницької роботи Надія КИР'ЯН 270-55-57

Відділ коректури Олена ШУЛЬГА 278-63-69

Комп'ютерна верстка Ірина ШЕВЧУК Олег БЕССЬКИЙ 278-63-69

Інтернет-редактор Євген БУКЕТ 279-39-55

Черговий редактор Сергій КЛИМКО

Бухгалтерія 279-41-46

Адреса редакції: вул. Хрещатик, 10-Б, м. Київ, 01001

E-mail: slovo_prosvity@ukr.net
http://slovo-prosvity.org.ua

Видруковано з готових фотоформ на комбінаті “Преса України” у середу. Зам. № 3301220 Наклад у травні — 36 700

Листування з читачами — тільки на сторінках газети. Відповідальність за достовірність інформації несуть автори. Редакція залишає за собою право редагування та скорочення текстів.

При використанні наших публікацій посилання на “Слово Просвіти” обов'язкове.

Індекс газети “Слово Просвіти” — 30617
Передплатна ціна, враховуючи поштові послуги: на місяць — 4,27 грн. на 3 місяці — 12,36 грн. на 6 місяців — 23,42 грн.

